

שאלות ותשובות הרמ"א מז מח

זה מושכם מכל הפוסקים ואם כוונתו דברי שכיב מדע בעצמות ושלל תחבין רק לפיו כח היות לנו תלכות ג"כ לענין מתנה בשטר לא בקנין. והנה אפשר ליישב לפי ענינו דעתו דברי הרמ"א דמר המשנה רב האי מחבר ר"י בר ששח בתשובתו סימן קס"ח, אך תשובתו בלרו ח"ל שם גם תשובת רב האי גאון ז"ל שפסיד והאי לדיקו בני המקומם לכתוב בלואה שכיב מדע וקנו ממנו והששח שמה שטר זה לאחר מיתתו אל תחוש שאין בזה הזמן מי משתכחין להקנות בשטר אלא תלמודא בעלמא סם מקיים ורחאי בעלמא הוא לאו רבינו האי תחיה עלה ואם היא אמיתית לא הוה משמטיט רבי"ף והרמב"ם לכתבה בחיבוריהם וגם לא אחד מן האחרונים ז"ל וכלם כתבו בהדיא דמתנה שכיב שיש בה קנין בעלה כדון הגמרא ואפשר כי רב האי ז"ל לבני המקום הסמוך שכלם יסגנו ופ' היתה ונחמה לא לשאר המקומות וזה אמת וי"ב ע"ל. רבי קול וטוברו עמו והשאלה במקומה עומדת. ואין לחלק ולומר דשאי הכא דנדר לעניינן ולכן אמרין ביה טפי אומדנא דודאי טעם ליפוח כחו וכו' חדא דמשמעות לשון מר משמע דלא מטעם חילוק זה כתב מדחילק בזה בסוף תשובתו וכמו שכתבנו בסמוך לענין מתנה בריא ולא חילק בן לענין מתנה שכיב דהחליע מר דבריו בכל מתנה שכיב, ועוד דאין לחלק בזה ורחאי מהא דמקשינן הכס בפרק יש תולין (דף ה"ג) שכיב שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת רואין אם כתיפה את כחו כותבין ואם לאו אין כותבין, -מחבר ר' אבא בר ממל בריא שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת. אין כותבין ומוחזין הא שכיב מדע כותבין ומוחזין, הוא מוחזיב לה והוא מפרק לה כתיפה כחו. והשאלה איכא למידק אמאי לא משני דהתם בפלוני עני מיירי ולכן בשכיב כותבין ומוחזין וזה הדין עדיף טפי מלאוקמייהו מיתת כחו דא"כ כוה ליה לפרש העיקר רבותא בהדיא ולמימר בריא שאמר תנו ואף כתבו אפי"ה אין נוחזין אבל השתא דתנא כתבו ותנו משמע דבשטר קאמר ולא מייספ כחו ור"הי כוה ליה לחלק בין מזה ליתן לעניים אלא שמע מנייה דאין לחלק. והנה על מה שכתב מר לכותב העניים מרד בתולה סדר בטיעות סופר יש לשאול על זו מהא דלמרינן פ"ק דנתיבא (דף ז"ד).

אלה תשובת ואפילו לא היו הנכסים ברשותו אלא מופקדים ביד אחרים זכו בהם העניים שפירי כחב רבי"ף בפי"ק דנתיבא ומטעמי דלמרינן שאפי"ה שכול להולאו בדיונים והקריבו אינו קדוש ס"מ היכא דכפשיה דלרין להולאו בדיונים אבל היכא דהית ליה פקדון גבי חברים וכי חב ליה יחיב ליה ויהיה כמקרקעי דמי דקיל דפקדון ברשותיה דמריה הוא וככי איתמר משמיה דגאון כדלמרינן עכ"ל. וכ"כ הרמ"א והר"ן וכתבו עוד דהכי מוכח בפרק הספינה (דף פ"ח). גבי ההוא גברא דלחייבי קרי לשום הטרס וכן פסק הרמב"ם בפ"ו מהלכות ערכין. נמלא דנדרון דידן זכו עניי ארץ ישראל במה שזם לתת לעניי ארץ ישראל במתנת בריא אפילו אם היו הנכסים בשעת מתנה מופקדים ביד אחרים ואפילו אם לא היה שם בשעת הולאה לה גבאי ולא שום אחד מחשובי הקהל לא היה יכול לחזור בו ואם היה חוזר בו לא היה ממש בחזרתו כ"ס זה שלא חזר בו שזכו בהם עניי א"י. וכל מי שהכספים הנכבדים בידו חייב לשלחם לעניי א"י. ועם היות הדברים פשוטים נדרשתי לאשר שאלוני. נאום הלעני יוסף קארו :

תשובה שהשיב הגאון הרב המחבר על תשובת הגאון מהר"ן קאר"י הקודמת :

מח באתי להשיב מפני הכבוד לדברי הגאון הגדול מורינו ורבינו יוסף קאר"י ז"ל אשר מימיו אנו שוחים מקקנו וכדו, ומס אוסיף בשבחו לכבודו, מאחר דכל מס דתת משבח ליה את מננה במעשה ידו. יברכנו השם ננפשו ומאורו. וביתיה כי אתת השבח ראוי לכוות השפלה, על כן אהפל אל כ' על עתה להאריך ימי מורנו ורבינו, נשיא אלהים בחובנו, ושנחיה בעיב ובנתיבם לבלות עד כבוד ה' שרבת ליון יראו עיניו ועיניו. וביתיהו אין איש דברים אדלג על הסרים, לבוא אל כוונתי ולבוא בדברים קארים, שלא יהיו דומות למרובות ונעתיים. והנה אומר מחתיףא דמר וכתבו אלא מחתי כאשר ראינו בתשובתו דמר על אודות הלוואה שכיב מדע הנעשה במדינות אלו לעניי ירושלים והיה כתוב בה שקנה במתנה בריא, ואלו דברים אשר סדרתי על דברי החשוב. והנה תלילה להמרות דברי נוכ"ח דמר וכל החולק עליו כחולק על שפתיים ובכן כשכמנו פה וסברנו כה"ש לשלוח מהם ארובים פ' שם גר"ם דוקט"י וויניו"ה"ה כפי פסק תשובתו דמר. אך אמנם דברי החשוב הורס סם וללמוד אי לרין ולא אכול לעמוד עליה אם לא בשעת ויחן על זה, וידוע מאמר ר' יוחנן פרק השוכר את השועלים (דף פ"ד). בר לקשי' כי הוה אמריה מילתא סוס מקשט וממילא רווחתא ששעתתא (ור"ל ד' מן דברי תורה לעין וכו') :

ואתחיל להכתוב בדברי מר מה שכתב בראשונה לכותב (לעניים) ואין בטיעות היוצאים כלום שמתחר שזה היה שכיב מדע כשזוה אין חפץ שמה שזוה במתנה שכיב מדע היה ומה שכתב שחייב במתנה בריא עשות המטה שכתב ליפוח כחו דלמרינן שהוא מתנה בריא או הסופר טעם וכתב כן מדעתא דנפשיה. ויש לשאול בזה מהא דהבנ נמוקי יוסף פרק מי שמתנה שכיב מדע בכתב בהם מהיום כעני קנין דכל שמחיים מקנה לא קנה דייבור כו', ואם תלינן בנדרון דידן דהמטה כתב מתנה בריא כדי ליפוח כחו ולא תחבין אלא למתנה שכיב מדע א"כ היה לנו לתלות דגם כתב מהיום כדי ליפוח כחו וטעם. וכן יש לשאול על זה מדברי הגמרא דלמרינן פרק יש תולין (דף ק"ה): יחיב רבס בר רב סונא בלכסדרתא דבי רב ויחיב וקאמר משמיה, רבי יוחנן שכיב שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת אין כותבין ומוחזין שמה לא נמר בלבו להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאתר מיתתו וכן אמרו שם לענין מתנה בקנין דלא הוה מתנה לולי במיפס כחו כדלתיףא הסם דרין

זה מושכם מכל הפוסקים ואם כוונתו דברי שכיב מדע בעצמות ושלל תחבין רק לפיו כח היות לנו תלכות ג"כ לענין מתנה בשטר לא בקנין. והנה אפשר ליישב לפי ענינו דעתו דברי הרמ"א דמר המשנה רב האי מחבר ר"י בר ששח בתשובתו סימן קס"ח, אך תשובתו בלרו ח"ל שם גם תשובת רב האי גאון ז"ל שפסיד והאי לדיקו בני המקומם לכתוב בלואה שכיב מדע וקנו ממנו והששח שמה שטר זה לאחר מיתתו אל תחוש שאין בזה הזמן מי משתכחין להקנות בשטר אלא תלמודא בעלמא סם מקיים ורחאי בעלמא הוא לאו רבינו האי תחיה עלה ואם היא אמיתית לא הוה משמטיט רבי"ף והרמב"ם לכתבה בחיבוריהם וגם לא אחד מן האחרונים ז"ל וכלם כתבו בהדיא דמתנה שכיב שיש בה קנין בעלה כדון הגמרא ואפשר כי רב האי ז"ל לבני המקום הסמוך שכלם יסגנו ופ' היתה ונחמה לא לשאר המקומות וזה אמת וי"ב ע"ל. רבי קול וטוברו עמו והשאלה במקומה עומדת. ואין לחלק ולומר דשאי הכא דנדר לעניינן ולכן אמרין ביה טפי אומדנא דודאי טעם ליפוח כחו וכו' חדא דמשמעות לשון מר משמע דלא מטעם חילוק זה כתב מדחילק בזה בסוף תשובתו וכמו שכתבנו בסמוך לענין מתנה בריא ולא חילק בן לענין מתנה שכיב דהחליע מר דבריו בכל מתנה שכיב, ועוד דאין לחלק בזה ורחאי מהא דמקשינן הכס בפרק יש תולין (דף ה"ג) שכיב שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת רואין אם כתיפה את כחו כותבין ואם לאו אין כותבין, -מחבר ר' אבא בר ממל בריא שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת. אין כותבין ומוחזין הא שכיב מדע כותבין ומוחזין, הוא מוחזיב לה והוא מפרק לה כתיפה כחו. והשאלה איכא למידק אמאי לא משני דהתם בפלוני עני מיירי ולכן בשכיב כותבין ומוחזין וזה הדין עדיף טפי מלאוקמייהו מיתת כחו דא"כ כוה ליה לפרש העיקר רבותא בהדיא ולמימר בריא שאמר תנו ואף כתבו אפי"ה אין נוחזין אבל השתא דתנא כתבו ותנו משמע דבשטר קאמר ולא מייספ כחו ור"הי כוה ליה לחלק בין מזה ליתן לעניים אלא שמע מנייה דאין לחלק. והנה על מה שכתב מר לכותב העניים מרד בתולה סדר בטיעות סופר יש לשאול על זו מהא דלמרינן פ"ק דנתיבא (דף ז"ד).

דבר למיקוניה ביה יד בעל השער על החתונה ואין מויליין בו ממון, הכי דפקס לבעל כשטר לגמרי מאחר בלשון השטר היה מוכח קצת ביד המחזיק, כ"ס במקום שאי אפשר לפרש בלשון כלל כדברי הבא להויליא. גם משמע קצת מהשוכב וז' ללא אמרין עשות סופר בכה"ג והוא מבוחר לדעתו וכן משמע בחשוכה הרא"ש כלל ע"ז על שטר פעור הנעשה מכל מה שחייב לו עד אוהו יום ובאוהו יום כתב לו שטר חוב החתונה שחייב לו עד אוהו יום יד בעל השטר על החתונה אע"ג דנכתב על אוהו השטר לגמרי והיינו ממעט זה דפרישית מאחר דלשון עד אוהו יום כולל ג"כ זמן שנכתב בו השטר. וכן יש לשאול על הראיה שהביא ליה משטר דשמו כחוב בשבת וכו' דהס' יתן לכתוב השטר מאוחר כשר דלחיתא במשע שבישית פרק בהרא' וסובא פרק גט פשוט ובכמה מקומות בחלמוד ועוד דהס' אית ביה סוכה' ללא נכתב בזמנו ללא נכתב בשבת או ביום"כ ולכן אמרין שמה' איחרוהו וכדברי מהר"א דלעיל דהיבא דמוכח מהכא ומכא אמרין ביה עשות סופר לכתביו אבל במקום ליתא לכתב כמו גדון דידן וגם לא יתן לכתוב לשות' ממנה שכ"מ למתנה בריא בודאי לא תלין בעשות' וחילוק כזה מלינו לענין מודעה היו דבריו דלחמיה ובשטר' אמה' אינן נאמרים מעטס דהאי יתן לכתוב והאי לא יתן לכתוב כדלחיתא פרק ב' דתשובות (דף י"ט). ומעתה איי תסת' כמה שכתב וכו' ולא זה הוא כי יסב' לכו' לירדס' כל עשותיהו שכוברים דמתנה זו כשאר מתנה בריא שאס' אין בה קנין היא בטלה עכ"ל דמר. ואילו לא יא' מפיו דמר סיחיו סובר דלית ביה עשות' כלל והמוליא מבידיו עליו הראיה :

השאלה השלישית במה שכתב מר לזכות סטנייס ממעטס אחר ולקיים לשון השטר ח"ל אבל לפי דיון דין אפילו תסיה מתנה בריא ממש אע"ז דלית בה קנין הכי היא קיימת ממעטס לדקס' היא ולדקס' נקיסת בגמר בלבו לתת כו' והס'רין בריאות שקן דעת הסופקים סמרדכי וסרי"ף ומסרי"ק וכמה מר לבסוף אע"ז דיש חולקין מ"ע בגדון דין שבויליא בפשוט אפילו כריא דבריו קיימין אע"פ שלא קנו מידו ואין לירשין שום ענינס דבר לדברי ככל. והקס'ה מר לנפשיס מעוברת דהס'ה בגרסא דהקט' לחברים ואמר ליהו לנפשיס וכו' ור"ל רב יוסף אן יד עמיס אן וכו' דמשמע דכלאו הכי יכול לחזור בו, ותיקן מר שכתבו וכו' כפוסטוס הרא"ש ללא רסא לחזור בו רק שרסא ללווח וכו' ולכפי סולרין רב יוסף ליימיר יד עמיס אן ולא מליית ללווח וסרי"ף וסרמב"ס כתבו דמני סדר ביה סוילי ולא הוי ברשותיה וכו', וכמה מר לבסוף הכי מבוחר לדבריו הכל דכיון שאמר סלע וז' לדקס' אע"פ שלא קנו מליית זכו בו סטנייס מאחר שאוהו סלע היה ברשותו ס"ג בגדון דין כו'. יש לשאול בזה דמאחר דסדר נואחו לסקדס ולסדיוט ונכתבל השטר בהדיוט אפשר דס"ס דכפל לענין סקדס וכמו שכתב סרשב"ל בהשוכבו על לחוד שכתבס'ד שס'ס ישחק יתן למלך כך וכך ולסקדס כך וכך (חפשיית ברשב"ל ולא מלחצו רק ברבי"ש מלחסי סימן רפ"א ולי"ע בסבוכה כרמב"ן) ופסק דסוילי והוי סמכתא לגבי דיוט הוי סמכתא לגבי סקדס ולא קריא. אע"ג דעת סרשב"ל דלסמכתא קריא בסקדס לחוד כרממשע בנאותה תשובה. ומיטו בזה יש לחלק בין אם זה מתאוהו בפעם אחת ולא הוי כקני אק' ותומר ליה קני או בשניס זה אחר זה וכדלמריין פרק מי שמע (דף קפ"ח:) לענין שיו' אחר רב יוסף בר-מרימי אחר רב נחמן שכי"מ שכתב כל נכסיו לחתיה רוחין אס כמחלק מה קנו כולס עמד חזר ככולן ואס כומלק מה קנו כולן עמד אינו חוזר אלא בחתונ'. וכן אמרין לענין קני אק' ותומר (ב"ב דף קפ"ג.). וא"כ אפשר דמר לא כיון אלא בשחילק נכסיו בנתינת דהוי שפי

טעם דלא משתק ודבריהו נומר טעו מפני שהוא מפורסם בשקר. וכבר כתב סרי"ג סלו ז"ל (ביבואו סרי"ג פ"ק דר"ס) שלל עשה ששים רגילין לטענה זו נאמרין הן בעלמך ורין זו ב"ד כנחל וכו' (סוכה דבריו משה בח"פ סימן כ"ט) הכי קטן דלא אמרין עשות סופר במידי דאורחיה למידק אס לא בארמא שסעדים טווח נאמתי ואז סעודו בעל ויכא. ללקשויה מהשוכב הרא"ש ז"ל דכתב כלל ס"ה סימן ל"ב על השטר שכתוב בו לאס וסיה לסס לכתוב רחל דהשטר כשר אע"ג דהוי מילתא דאורחיהו למידק ביה, נראס דהיינו דוקא כסעדים בעלמך אומר דעטו או ססדבר מבוחר שטעו אבל דאן קיוס לומר שטעו כדי לסכשיר שטר פסול כוס לא שבענו ומסרי"א ז"ל כתב בפסקיו (סימן י"א) ללא תלין בעשות סופר אלא בעשות דמוכח מליית וביה אבל לא נבאר עיניו, ואע"ז דהס'ס בגט קאי אין לחלק בזה בין גט לבאר שטרות דכא בהשוכב סר"ש כלל מ"ס והוא מה שהילק עליו מהר"א ז"ל חילוק זה הביא סר"ש ראיה שכתב סכמות דחילין כסופר לענין גיטין ספיט מרע שאין לחלק. ודי בזה לסחוק סהאלס כרממשע :

השאלה השנייה במה שכתב מר ח"ל ואין לומר כיון דקיי"ל יד בעל השטר על החתונה אין לנו כח לתקן דברי השטר דלא אמרין יד בעל השטר על החתונה אלא בלשון הכתוב בשטר דיש לו שתי מהשמות אחת לזכות ואחת לגרוע אבל במקום שמהבעל השטר לגמרי מהדריק לקוימיה וסבא לבעלו עליו סריאס כדאשכחן בשטר שזמנו בשב"ה או בעשרה בהשתי כרתין בפרק גט פשוט דלמריין שטר מאוחר הוא וכשר עכ"ל דמר, והחזיק דעמו בזה לסביא קריא מרוב ספוסקים דסכסיו מ"ו ללא אמרין יד בעל השטר על החתונה אלא בכה"ג וכמה לבסוף ח"ל. ומעתה בגדון דין כיון שאילו היינו אומרים שמתנה בריא כיהא והין בה קנין סיחיה המתנה בעולם יש לנו לפרס'ה בענין שהיא קיימת עכ"ל דמר. ויש לשאול על זו מכה סחיוק וסוכריא ומקירא חס כי בער אכני שארע איך פס קדכו ויהי דבר ז' לסביא קריא מדיק יד בעל השטר על החתונה לענין שרביין למימר שיש בו טעות סופר. כי ודאי לטן שהוא משמעמ לחי אפי לעובת המחזיק והכונע או שייך למימר ביה יד בעל השטר על העלויה או על החתונה וכדי שלא יתבעל השטר אלו מפרשים בלשון כדי לכות בעל השטר על העלויה אבל בלשון בגדון דין שאי אפשר לפרש לעובת בעל השטר אס לא שנאמר שהוא טעות מן המט'ס או מן סעדים מה שייך יד בעל השטר על החתונה או על העלויה לו'. וזה מוכרח דל"כ לא נמלא שטר פסול לעולם ותמיד נאמר שהוא טעות סופר כדי לסכשיר השטר וכבר כתב ניומוקי יוסף פרק איחזו נשך גבי עוברת דרב עילס דפקק עליס הכי שטר' דהוי כתיב פלגא באגר וכו' עד רב עילס בגרסא רבא וכו' וכמה שס ניומוקי יוסף שבינין מכלן מלמחר רב עילס בגרסא רבס הוא סא לאו הכי כוס אמרין דתנאי זה תנאי של איחזו הוא ולא מפרשי ליה הכי ולא דלמריין יד בעל השטר על החתונה ומפרשי ליה לתועלת הממייב סיינו היכא שכלשון עלמו של שטר שספיק לזס אבל הכא לא אמר אלא פלגא באגר ובכפסד וספירוש הוא מלבד בלשון שרין להוסיף תרי לחתי ל"ה אמרין בזה יד בעל השטר על החתונה עכ"ל. וכ"ש דלא שייך למימר יד בעל השטר על העלויה או על החתונה דבר שטוח נגד לשון השטר כמו בכלן שכתוב בו מתנה בריא ואין נאמר דהוי מתנה שכ"מ. וכמה ממעטס זה שכתב ניומוקי יוסף כתב מהר"א בפסקיו סימן ר"ו דשטר שכתב בו וכל סא דלעיל קבל עליו בקנין ולא היה סאבו בו כמלא דשטר למיקוניה ביה ופסק דיש לחוס שקיס סקין אסר ולא בקנין מלישין מאחר דרגיעתס לכתוב במלא

ממנות

שאלות ותשובות הרמ"א מח

לשאלו דאף אם הרמב"ם חולק אין לסמוך עליו בזה מאחר דיחיד הוא בדרך זה והרי"ף והתוספות (פרק ד' ו') והאש"ר"י כתבו כולן דלא זכו בו עניים אלא מעטם נדו וא"כ בנתנה כשיב מרע לא קנו מאחר דלא חל הכרז עליו לקיים פשיעא דאוליגן בחרייטו כמו שכלל מר זכ"ר ססרו בית יוסף דכל מקום דהרי"ף והרמ"א מסכימים קטנין בווחייטו כ"כ" כאל דהרמב"ד והתוספות מסכימים ג"כ לדעת זו דאין לזוז מדברייהם להויליא ממון מן היורשים הנקראים עתהקים אף נגד העניים כמו שפסק הרמב"ם פ"ט מהלכות זכייא לענין עמנת ש"מ פקדש אם עמד חוזר וכן פסק בעור ח"מ סימן ר"ן בהם הרמ"א והא"ג דהרמ"א והמרדכי פרק מי שמה עסקו דלא עמד אילו חוזר כהואיל וכפירי דאיכורא הוא והאוליגן לחומרא . מ"מ לענין זה נקטינן כדברי הרמב"ם והרמ"א כמו שפסקו בהראי ר"י בר ששה סימן ק"ס בהשוותו ושארי הגאון מהר"מ פדוא"ם בהשוותו סימן ל' וכן נראה דעמו דמר כספרו וכן פסק הרשב"א בהשוותו סימן פ"טע' ומסר"א"י בפסקו סימן ע"ג דירושם נקראים מוחקים נגד הקדש ואף גוליא ממון נכדון דידן דאפילו ספקא לא הוי אלא יחיד נגד רבים ובהנאי . ולא עוד אלא דהרב הגמיר משנה הדינא סוף פרק כ"ב דהל' מקריה דאף דעת הרמב"ם כן הוא דלא זכו העניים בזה מכת דכדיו וכן פסק הרמב"ם בעמנו פ"ו מהלכות ערכין וחרמין גם דעת בעל הגהות מיימוניות הכי דלא דעת הרמב"ם כן כשרי כתב אדברי הרמב"ם שכן הוא דעת מוהר"ם בהשוות סימן ה' סוף ספר הפלאה ומבואר שם שיעת מוהר"ם דלא קיס אלא דחייב לקיים נדרו . וכתב הפ"מ שם ומה שכתב דאם לזכ השביע מרע לתת כל מה שזיילא אינן זה לריבין לקיים דברו היינו מטעם דמלוא לקיים דברי הטעם ולא מטעם דזכו בו עניים . ובגדון דידן ליכא למישר דזו מטעם דמלוא לקיים דברי המת דהא פסקו התוספות והרמ"א סוף פ"ק דגיטין (דף י"ג.) . וסוף פרק מציאת האשה (דף ע"ג.) דלא אמרינן מלוא לקיים דברי הטעם אלא בשוגג מתחלה לך . וכן פסק המרדכי פ"ק דגיטין ובר"ן סוף פרק מציאת האשה . והא"ג דבר"ן פ"ק דגיטין כתב דהרמב"ם (ל"ג הרמב"ן) חולק וכן כתב בטור ח"ס שהרמ"ם (ל"ג שר"י) חולק ובידא ליה דבכל ענין מלוא לקיים דברי הטעם ולדברי המ"מ גם הרמב"ם חולק בזה . מ"מ נראה ש"ל פליגי אלא כמו שפירש הריטב"א דברי הרמ"ם הביאו הכ"י (סוף סימן רנ"ב) וז"ל אפילו לא הושג מחלה לך ואפילו לא הויליא ממון מתחת ידו כל שזו לירושם או למי שסיפק בידו לעשות וקבל עליו או שתק יש בו משום מלוא לקיים דברי הטעם אבל אם לזכ ע"ל היורשים שלא בפניהם אין בו משום מלוא לקיים דברי הטעם ע"ל . וא"כ בגדון דידן דלא לריבית לקיים מלוא לקיים ד"ם שלא היה הירוש אלא הוואה ולא לריבין לקיים משום נדר דהא ליכא לנודר קמן ולא זכו ג"כ מטעם מתנת שביע מרע לא ידעט למה זכו העניים . ועכ"פ יש לתמוך אדברי מה א"ך הביאו רביה לגדון דידן ממה דלדקס נקמית בחמירא כדבריה דכל זה הוא מטעם נדר ולא שייך כלל לדברי שביע מרע לקיים עתה לאחר שזו דברי ליכא חולק על זה דבש"מ לא לריבין לקיים מטעם נדר אלא דהרמב"ם כתב לריבין לקיים ופירש בו המ"מ מטעם דמלוא לקיים דברי הטעם וא"כ הוה למר להטות מטעם זה שאין לחלק בין לדקס לשאר דברים ולא משום לדקס נקמית בחמירא . ועוד יש לשאל בזה דאף אם הוה לריבין נקמית בחמירא מ"מ מאחר שפירש שנתן מתנה זו בנתנה בריא לא נקמית אלא כשאר מתנות בריא עידי דהוה אמתנה ש"מ אמרינן דילמא לא כיון להטות אלא בשבטין אוהא סדין בגדון דידן זה :

אמתה . אמנם לעיקר דינא אני לריבין לשאלו זה כי מן טעמא לי שאף בלדקס ככ"ג לא זכו עניים ודאי מהשונה מוהר"ם והוא במדרכי פרק מי שמת על אלמנה אחת שטתה ואמרה לקבל אחר מוחי וכו' במדרי וקחו כן וכן ללדקס וכו' וכיום שפי קראה אל אחיה וזוהי לו ליקח כל אשר לה וכו' ופסק שם מוהר"ם דמתנת מתנה שביע מרע לא קיס והתוספות דהא חזרה בה קודם מתנה וכו' . וכתב שם ואין לומר תחמיין לתת ממונה כן וכן ללדקס מטעם נדר דאין בלשון זה לשון נדר כשרי אמרם כן תתנו לאחר מיתה ולא תתנו כלום וכו' . ועוד נראה לריבין מאיר דאפילו אמרה אמן כן וכן ללדקס לאחר מותה לא נעשה נדר ומלוא למישר ולא דמי לאומר סלע זו כשתבוא לידי אהניס ללדקס דהוה נדר כמו שכתבו התוספות פרק ד' ו' (ל"ו:) שריבין לקיים דבריו דהסם כשנא לידו מי הוא ובר קיומי לנדייה הוא הלכך כהאי שעתא אמרינן ליה קיים לריבין אבל גבי שביע מרע כעידנא דהוה לנדייה למיחל ולקיים איתו כבר מת ונעשה חפשי מן הטלות והלכין שם בזה . והנה בגדון דידן דלא קיס מטעם מתנת ש"מ מאחר דכתב מתנת בריא א"כ גם דיבוריה ודריה לא קנו . לא מיבעיא אם אמר תנו דלא הוה נדר כדברי הטובעם זו אלא אפילו אמר אמן דא"ג דמייחב לקיומי נדריה מ"מ העניים לא זכו בנכסים אלא דהוה דטופין לדידיה לקיומי נדריה והל' ליחיה קמן דהרי מת ונעשה חפשי מן הטלות ולא מיבעיא דאם אמר ליתן אחר מוחי דשטיעא דלא חל עליו הכרז מעולם ואין היורשים לריבית ליתן כדברי הטובעם זו אלא אפילו אמר ליתן מיד אין היורשין לריבין לקיים נדרו כל זמן שלא זכו העניים מכת קיין וכמו שפסק הר"י בר ששה בהשוותו סימן ש"כ" ושל"ם דאם נכבע לקיים קיין שלא בא לעולם א"ג"ג דהוא חייב לקיומי מלך שזעמו מ"מ אם מה אין היורשים לריבין לקיומי וכו"ס בגדון דידן מאחר דהוה איש חייב לקיומי אלא מכת נדר אין לכוף ליחויים לקיים נדרו (וכן משמע בהוספות פ"ק דערבין (דף ז') דנודר ומתריבין אין היורשים לריבין לקיומי דל"ל מזה על פה ואינה נגבית מן היורשים וכן הוא בפרק האומר משקלי עלי (דף כ.) והיא משנה שלמה הנודר ומת אין היורשין חייבין לשלם.) . והא"ג דקטע בהשוותה זו של מוהר"ם אבל גבי ש"מ כעידנא דל"ל לנדרה למיחל וכו' דמשמע קתא ליה הוה ליה לנדרה למיחל מחיים חייבוסו לקיומי . נראה דמוהר"ם מילתא דשטיעא נקט דהסם אמרה לאחר מותה ולכן נקט מוהר"ם לאחר מותה כמעשה שהיה אבל אין הכי נמי דבלאו הכי נמי אין כופין היורשים לקיים נדר אביהם אלא שאומרים לנודר לקיים נדרו אם הוא חי וכדברי הריב"ש וכן משמע מדברי מוהר"ם שכתב שאל' לקיים נדרו . ועוד דאף אם הוה חל הכרז על אביהם אין היחויים לריבין לקיים רק משום דמלוא על היחויים לפדוע חוב אביהם דלא גרע משאר חוב דמלוא לפדוע כ"ו . שאינא בכתובות פרק מי שסיב נשוי (דף ע"א:) ופרק מי שמת (דף קנ"ו.) אבל מיהא אין כופין על זה ואלן היורשין עומדין ואינן רזייה כנדר או ואף גוליא מהן ממון שלא ברלוס וכדברי מוהר"ם דלא זכו העניים בממון רק שזופין לדידיה והוא מווייב לקיים נדרו . וכי אינא ג"כ במדרכי סוף פרק חובב וכן הוא דעת האש"ר"י פרק ד' ו' והתוספותיו כלל י"ג וכן הוא דעת הראש"ד בכתובות פרק כ"ב מהלכות מכירה א"ג"ג דדעת הרמב"ן משמע שם שאינו כן שכתב שאם שקדיש דבר שלא בא לעולם זכו בו העניים ולכן אם לזכ ש"מ כל מה שזיילא אינן זה יתנן לעניים שזכו בו העניים ובזה שיש גאונים חולקים בזה אך שדעתו אינה מסבמת עמהן ותשע דכו בו העניים ולא מטעם נדר ולכן נקטו כן הראש"ד וכן נראה דעת בעל בעור סוף סימן י"ג ע"פ ש"מ שאין דעת הרמב"ם כדעת הראש"ם מ"מ יש

השאלה

ישיבה נצח ישראל

ברוקלין נ.י.

והוא הטוב שאפשר לעשות בנכסים כמו שכתב מוהר"ם
והוא בתכונתו במרדכי פרק מי שמת על אשה שלימה לעשות
טוב בנכסים ופסק דהטוב הוא לתת ליושבים ולא להקדיש,
ומוכח לה מפרק יש ויהלן (דף ק"ג:) שבזבול ליוכי בן
יועזר דהקדיש כל וכסו מפני שלא נהגו בניו כבוד ומוכח
התם דלאו שפיר עבד וכו'. ולכן הייתי סובר שהטוב הוא
לתת הנכסים ליושבים. אך עכשיו בעלם דעתי נגד דעת
מעלת הדרת כבוד תורתו דמר ושליו יש לסמוך בחיבור
דלוריינתא כ"ש במזון קל אך חבקק שלא ישליכו מר אחר
גזו לבלתי השיבני על שאלתי כי מועט בר יקבוה לאוה,
ובכרות לראש משפיר, הוא יוסף חביר הנביד. ובזה שלוח
דמר ואריתא יתוי אשכל סאל כביר. נלוס משה בן לא"ה
מורי כמר ישראל שלי"ע הנקרא משה אימרלש מקראקא :

וזאת אשר השיב על זה הנאון מוהר"ם פרוואה זצ"ל :

שאירי האלוף מוהר"ם קבלתי גם כתבך השני. וכבר
קבלתי הגורס של כתבים עם החבור אשר חדרס
להביג על פסק הגאון הקאר"ו, וביעבת לעשות כי מאלה
פרכה על כל דבריו, אך בהכרת יוטר מדלי לכתוב לשעמים
הלא לנורך דרך ואין לומר, כי להיש כמורה יספיקו דברים
מעטים ורמיות לבד והדרסם בדברים נותנים לו מקום
להשיב, והמכל שמעלך המעמק בפסולו בענין עשות סופר
ללא לורך לרב כמורה כי מעלך ירדת לרין אחריות עושה
כופר ופשיטת שרב כמורה לא יתשוב לרמותו לנדון שלו כי
אחריות עושה סופר הוא העדר ובכחה ועדון שלו הוא שפת
יתר ושקר. ויהי מה יפה הכתב לסחור דבריו בכל פנה.
עכ"ל ר' מאיר פרוואה זצ"ל :

בט שולמא רבא לגברא רבא אהווי עמייתא סר"ד

סעדיה ש"ן, אהווי רחיקי חכמים שכתבת
לגייס מוהר"ר פנחס ושאלה בו להורות לך טעם דייניס
שפסקו בענין השטר שסיס בו אסמכתא, וככתב בטעם בח"ח
ובשד"ח וק"ס, ועוד העידו סעדים שכתבטענד לוח להס
לתקן השטר בכל אופן המועיל וכפי הטוב בעיניהם כי
וכן הורה הכתוב שכן לוח לעדים, ופסקו דייניס שאסמכתא
כזו קייא. ובזכו על החתום להחזיק פסק דייניס. ושאלת
מחיו טעם דו. הנה אהווי אמת שכלו על החתום וולוי
ששמעתי שאיו גליס אסמכתא בן קלון חתיבה פסקו
בזה לא הייתי סבור שטום כסיל לא יבין את זאת. ובזאת
שמתלה כשהחוקיה פסק דייניס ריחוי להאריך בטעם
הדבר אך אמרתי שהוא מבוחר לכל משכיל וכתחתי סתמתי
לחדד הלהגיונים. טעם הראשון הוא כמו שכתב מעלך
דאסמכתא ע"י שבוטס קייא כמו שפסק מוהר"ם בהדיא
והוא בתשובת מרדכי פרק שור שנתה ד' וכו' (וכמו שכתב
מוהר"ם פרוואה בתשובתו סימן ג') למעשה. ואפילו לאותן
מפרשים דכתב ר"י בר ששח בתשובתו (סימן של"ה) דס"ל
דשבוטס לא קייא באסמכתא, מ"מ בנדון דין קייא וכמו
שכתב בלא טעם וכו' חדא הוא וכו' וכתבו שם החוספות
פירוש מה שמופיע אצל טעם יש למס היקפו מעמד שלשן
כדי שלא יתערך לפשות קיינים בו, ולכן אין לחלק בזה בין
מבוס לפקדון אצל אין למידין ממנו למקום אחר דהא מדינת
דגמרא כתביה סרפסא אפקדון דלא כפרים ולא אכלוואה
בדמכה פרק מרובס (דף ע' א"ה) ש"מ דאין למדין
מקיייתא בעמד שלשן. ונראה דלכתי קאמר הני מלה מילי
שוייכו רבך ככלכתא בלא טעמא ופירש"י ז"ל ככלכה
למשע מסייר שאין יריבים טעם, וקסא דנאי נפקא מייניס
דכוי סאלכתא, אלא נראה דנא לומר דאין למידין ממנה
בסם שאין למידין מהלכה למשע חסידי וכמו שאמרו וכי
למידין מן סלכס. מכל סכ"ל הים נראה לזוט סירושם

השאלה הרביעית במה שכתב מר ח"ל ועוד שכתב ר'
ירוחם דלרס חכבו או טובי העיר
היו יד עניים ונראה מדבריו אע"פ שאין נכאים וכן עוכה
בגמרא פדמייתו עלה סא דלומר רב יהודה המר שמואל
ר"ג בית דינו אביבן סא יהומים סם וכשעושים לוחה דרך
להמליח סלס אשכים חשונים וכו"ל יד עניים וכו"ל אפילו היו
כנכסים אלו שטום לתת לעניי ארץ ישראל ביד אחרים זכו
בו עניים עכ"ל דמר. הנה מדברי רש"י בגמרא עוכה דלא
כר' ירוחם שהרי כתב אהא דלמר רב יוסף אן יד עניים
וכו' רב יוסף נבאי סוה ואי סוה מהני אדם חכבו לא הים
לריך רש"י לפרש שנבאי הים שפיר רב יוסף אדם חשבו
הים. ומה שכתב מר שכן משמע בגמרא מדבאי עלה סא
ד"ג כ' מידי איריא סא כדאיתא וסא כדאיתא דנבאי אלא
עניים ככ"ד אלא יהומים דהסם לענין פרוככול קאי דלריך
כ"ד, ועוד דאף לדברי ר' ירוחם לא שייך כהא למימר אן
יד עניים אן וכו' דהא יד עניים קנה היינו מעמס
מעמד שלשן כמו שפירשו החוספות הסם וידוע דמעמד
שלשן לא קנה אלא בכיות המקנה וסקנה ובעל המעות
במעמד אחד וכאן לא הים בעל המעות אלא הלואה שהרי
בעל המעות דר בעירתו והכשער מה במדינה אחרת ועוד
דאף ההשונים שביד דסוו יד עניים היינו דוקא עניים
המוטלים עליהם לפיכס אב"ל כן לוח לעניי ארץ ישראל
ולא מוטל על אותן שהיו אלא הלואה ולא שייך בזה למימר
יד עניים אן ולמקיי במעמד שלשן. ועוד דמה שכתב
דמכתמא היו חשונים אלא כלואה, אפשר לומר אילו היו
חשונים אלא הלואה לא שחקו כאשר אמר מהנה סכ"מ (כ"ל)
מהנה בריה) ולא קנו מייניס אהדרבה מהנה במדינות אלו
שמאויס כסחר כדי שלא להשבע את עמלם ואת בניו ולכן
אין הכנה בדבר שהיו חשונים אלא הלואה ואף אם היו יש
לשאל בזה אם זכו מעמס שכתבו :

השאלה החמישית אמה שכתב מר סוף פסקו ח"ל ועוד
שאפילו לא הים שום נבאי ולא אדם
חשוב ואפילו לא היו נכסים ברשותו אלא מופקדים ביד
אחרים זכו בכס עניים שהרי כתב רבי"ף פ"ק דמליעא
דנבלעלי: פקדון יכול להקדיש וכו' וכן כתבו הרא"ש וכו"ן
וסרמב"ם פ"ו דהלכות ערכין. והנה מורי בדבר זה הים
הלואה ככתב הלואה ולא לא הים כזמן פרעון והלואה ניתנה
ומבוחר שהלואה שיש ביד אחרים לא יכול להקדיש וכדמשמע
מדברי ר"י דדוקא פקדון ללה כפרים משום דכל היכא
דאיתא ברשותא דמריה איתא אצל מלוה להלוואה ויתנה לא
וק כתב ר"י בהדיא וכן משמע מדברי סטור י"ד ס' רי"ח
ואע"ג דמרדכי סוף פרק המוכר אה הספינס ככתב דס"ס
דמלוס ויכול להקדיש נראה דליכא למתך עליה להוליא נגד
רבים ההולקים עליו. גם ראייה המרדכי אינס מוכרתח
דמה שכתבו ראיס מדנקט במעמד שלשן יכולין נמי
להקדישן אינס ומוכרתח דמעמד שלשן קנתה חכמים היא
כדאיתא פ"ק דערכין (דף י"ד). הלה מילי שוייכו רבך
ככלכתא בלא טעמא וכו' חדא הוא וכו' וכתבו שם החוספות
פירוש מה שמופיע אצל טעם יש למס היקפו מעמד שלשן
כדי שלא יתערך לפשות קיינים בו, ולכן אין לחלק בזה בין
מבוס לפקדון אצל אין למידין ממנו למקום אחר דהא מדינת
דגמרא כתביה סרפסא אפקדון דלא כפרים ולא אכלוואה
בדמכה פרק מרובס (דף ע' א"ה) ש"מ דאין למדין
מקיייתא בעמד שלשן. ונראה דלכתי קאמר הני מלה מילי
שוייכו רבך ככלכתא בלא טעמא ופירש"י ז"ל ככלכה
למשע מסייר שאין יריבים טעם, וקסא דנאי נפקא מייניס
דכוי סאלכתא, אלא נראה דנא לומר דאין למידין ממנה
בסם שאין למידין מהלכה למשע חסידי וכמו שאמרו וכי
למידין מן סלכס. מכל סכ"ל הים נראה לזוט סירושם

שאלות ותשובות הרמ"א ממנו נא

לא עבדו. וזה ה"ל דבין זה אף אמנם אם היה אונס שחזרו בכן ממנת חשש אורז ל"ע נראה דיכולין לחזור דשא אפילו לא חזרו בכן אפי"ה פסידא דמלמד וכמו שכתב מהרי"ל בתשובותיו סי' מ"א ומוסר"ם פדו"א בתשובותיו סי' פ"ו דהוי אונס דלא שכיח דהוי פסידא דפועל כדפסקו המרדכי והרא"ש פרק האומנים. אך אמנם אם חזרו בזה קודם שזרעו חשש אורז אפי"ה לא דהוי אונס אפי"ה פסידא דבגל הבית דמיד דחזרו בו נחמייבו לפועל מאחר דלא היו יכולין ואונס שגשפא אפי"ה פסידא (דפועל) הוא. כן ה"ל אלו הדינים לעת עכשויו ולא יסתפק לך דבר מעשה או יקנס לך חיזו דבר בדברי שיבניו ואפי"ה כנראה שגשפא וכן שולחן אבן עזר:

נא יוסף הרופא מתעשר מנבא רב של רבנים אשר כתבו לחכמו ואין כל, כי כתבו שלא כדא של תורה שזוהי שמוע בין אחיכם והמה לא שמוע ממני טעמי ולא דרשו אחי לומר מאיזה עעם דנחי, בכן באתי להעלות על ספר כתוב וישר דברי אחת עוקרי הדרוש להרחיב שלא על תכופות עניו דרבי בראשונה ואף חרם אח"כ*. אך בכוף נעמיני לדברי (האוגדור) להיות נשז ואל תעשה, כי אני פי מלך אשמור, כל מי שלא ידע תחלה עניין לא יוכל להכיר אמתתו לכן מראש אניד אשר מאתו נתגלגל ונמשך גירוש:

בשנת אלה תקמ"ו (דל"טמ"ב) להפסד ביקש (מסו' יאקום מיינ"ו) מן השנים להשיב משה (דישא"ו) בואתו הבית שדר בו עתה הרופא ה"ל בלמרו שהוא פנוי והשנים שלמו לקרוא הסמוכים הר"ר קרוי סב"ל ז"ל וכמו יקוהאל ז"ל לדרוש איהם אם מרואים הם השיבו היותם מרואים ולכן הרשו השנים (למסו' יאקום) להשיב כמה משה ה"ל שם שם בני ביהו. והאמת נכר מתוך המשפחה שמה שאסרו השנים להשיב שם שום ארש עם בני ביהו רק הסותרים (לוי"טע"ו) דהיינו עובדי ארע ימים יתנו שם דירת ערלי ולא דירת קבע על ימים אחדים בלי בני בית חנף זה עשו לטובת יחודים של (גיט"ו חדש) לכן לא ראו להרשות למשה ה"ל בלתי רשות ממונים של (גיט"ו חדש) ואחר שנפטר כמה משה משם בא אליעזר הרופא שטיה יסודי אז ועשה גם הוא (כפול"ג) ומסרה לנשים כ"ט (אשר"ל) תקמ"ו למספרם ואבק רשות לדור שם עם בני ביהו, וגם הפעם הוא דרשו פי הממונים אם יתלו בני ונתלו (ו' מחמ"ס) בנבטה הריא. וזו (ז' מא"ס) ה"ל נחנו החמשה חכמים רשות שאליעזר ה"ל ידור בעת הריא עם בני ביהו והזכירו שהממונים נחלו וכן כתוב בסריא, מכל אלה נודע האמת שדא זו למטע דירת בני בית (בגיט"ו ווי"ט) היה בעבור יחודים של (גיט"ו חדש) ולהועלתם א"כ מי שיתעבז לדור שם עם בני ביהו בלתי רשות קבל (גיט"ו חדש) הוא משיג גבול וגולל חזקתה. ואחר שז"א אליעזר ה"ל נכנס יוסף הרופא ה"ל ועשה שעבודים עם (הסו"ד יאקום מיינ"ו) ולא שאל שם רשות מהממונים ולא מהקבל ולסבת קרעו דבי שוהפי לא מיהו זו. ושתיקה זו אולי עתה כי מילתא דל"טמ"ב אין שייך ביה מחילה מכא שתיקה (כ"כ בחידושי אגודת פרק חוקת הכתובים) וזוהי גם האחרים שראו שלא מיהו ביוסף הרופא בזה גם הם ושכרו בחסם שם וישבו שם עם בני ביתם ונפדן הגדר שלא ברשות ונתגלגל מזה (שיינפל"ו מר) אחד שטיה לו בחסם (בגיט"ו חדש) להשכיר המחיל לגרות מדון

אחר ולחנן טענין בדרך שלא יהיה האמנתא דמאחר שמואל שטר זה שאינו מועיל לא עבדי עדים שליוחייכו ויכולין לתקן שטר אחר, ורואים מהא דכתב הרשב"א בהשואב כל שאמר לעדים עשו לי שטר מעליה קאמר ואם היו סבורים שהוא עשוי (כתקנה) וראו אח"כ שאינו כתקנה חזרין ויכתבין אפילו מאה פעמים, ולא אמרינן (חוקה עדים טעו שליוחנן) כי אם בני גט כו', ואפילו לדעת הר"ן פרק התקבל גט והמ"מ פ' כ"ד מהלכות מלוה ולה דס"ל (דאין חילוק) בין גט לשטרות אחרים מ"מ בני דרון דיון לכ"ע כותבין לו שטר אחר דהא השטר (שכתבו מתחילה לא נכתב כראוי) וכל זמן שהשטר הראשון פסול חזרין וכותבין אחר אפילו לגבי גיטין כדאיתא פי' דגיטין (ס"ג) דאפילו בפסול דרבנן כותבין אחר, וה"ה בכלל דכל זמן דלא עשו העדים (כמו שז"ה עליהם) שיהיה השטר מתוקן כראוי ונחמין שאין אחד מכם יכול לחזור כותבין אחר, ועוד דאף אם (לא יכתבו לו שטר) אחר מ"מ דין על פיפה מה שמשידים על כס ואין בזה משא (חוזרים ומגידי) דרבי איים מכחישים דבריהם אלא מוכיפים על עדותן הראשונה כמ"ס הרא"ש פ"ב דכתובות (וגם המשעבד עלמו מודה) לדברי העדים והרחת פיו הוא כמאה עדים, ולכן לית דין לר"ך נשז דאמכתא כו קיימא. נאום משה איסרלש:

נא אשר שאלת ממני על אודות שטר הרבנות ששכרו איהו לרב שלהם וכאשר קרביז הזמן חזרו בכן כו'. הנה ארובי חוקן השאלה נעלמה ממני לכן אכתוב כל חלקי הדין שיכול בכן ספק דבין זה אמנם בקלרם כי אין הפנאי מסכים להאריך עכשויו. אך מבואר פרק האומנין (דף ע"ז) דהשטר פועל שיהיה יכונים לחזור בו כל זמן שלא הלך הפועל למלאכתו אבל לאחר שהלך אינן יכולין לחזור, וכאז שם הרא"ש דהלך לאו דוקא אלא ה"ה אם הלכו ולא שכו כ"כ שערין מואלין להשכיר עמלן אין לפועלים על בעל הבית רק חרעומה בעלמא, וכן אם לא הלכו וטעו כל כך עד שאין מואלין במקום אחר להשכיר לר"ך ליתן להם כפועל בעל ח"ן שגם להם הספד, ושה דנקט הלכו ולא הלכו אורחא דמילתא נקט דמסתמא כל זמן שלא הלכו מואלים להשכיר ונשכלכו אין מואלים, וכאז שם מיכא איכא נפקוחא כשהלכו אם הוא בעניין שאינו מואל להשכיר ואף אילו לא הלך לא היה מואל אלא בעל הבית יכול לחזור אלא אי"ו ונחן לו שטר כשעל בעל ואם לא הלך חזר בו ואפילו חרעומת אין לו עליו אי נמי כגון ששאר פועלים נהגים צ"ו והוא שטרן דר' כיון שהלכו היו כאלו נתחילו ואין יכול לחזור ואין יכול לומר שהשכיר עמלם כשאר פועלים אלא לר"ך ליתן להם כפועל בעל כפי התנאי שפסק עממם או ישכירו עמלן כשאר פועלים וכו' שיהיה להם כהנאי שפסק עממם כו', אלו הדינים עולים שם במסקנה הרא"ש, וכבר ידוע שדין מלמד דבין פועל וכן פסקו החוספות והרא"ש והר"ף והמרדכי פרק האומנין וז"ל בפלגין חובל לדון בדבר זה לגניין פועל וה"ה למלמד, וישר כתב המרדכי שם על רבים ששכרו מלמד וראו לחזור דלתי יכולין לחזור אפילו קודם שהחיל במלכתא דכל דבר האעשה דברים או ע"י שלשם טובי הטיר לא שייך בחזרה והאריך שם בזה הדין דאין לזכר חזרה. ומבואר ב"כ שהדין הפוסק נעם דבתי איסור והיתר והוראה יש לו דין מלמד כדאיתא בתשובת הרמב"ן ובהשואב מהר"ר מאיר פדו"א סימן מ'. מיהו בזה נראה דהלוק דין רב המורה מדון מלמד דנמלמד אין דין לו כפועל בעל והמ"א לאכלוהי דמתחזר דלי לא עבדי חלבי דכל מלמד כשאינו נועד סבבלה גורמת לו שכתב וכמו שכתבו הפוסקים אמנם בעניין הוראת איסור והיתר לא שייך למיגר דלי לא עבדי חלבי אף שחילן חילוק רב ג"כ בין אי עבדי בין אי לא עבדי חלבי מן מכה לו כדכא אף אי

(* בתשובה הוצא ידובר בנפשה שנתעשה במדינת איטליה וזו קריב לרבע מלוח כמ"ס, אבל במס' הללו ובמס' נפדיהו אין מקום לנדיי חס ושמא שיהל נאמר מ"ס דיהא דלנפשה, ונקט זה ה"ל בדרך כלל השטר היה וכן בכל השטרות מדרוש: שערך ולא נשפך להכפיל הדברים, וכן לא ימך הדברים נאפשה ז, הכל היה ע"פ מנהג הקבלה זו, והממלה ידעה ולא כהנה בזה. (מ"א) :

וכדומה לזה כחב הרא"ש בכלל י"ג סימן י"ח לענין פדים מפורעי הנס ומוגעים בדבר והשקיעם, וכן בכלל ס' סו' ד' על שאר ענייני תקנות והסכמות הקהל אומר שמהג שפוט הוא וכן בחשובת רשב"א סימן תתי"א. ובגאון ר"י קאר"י (בח"ס ס"ס ל"ז) הביא תשובה אחרת דלפילו פסול קורבא כשרין בלרבי יציד. ובגם הרופא הוא אחר שלא שמע לקולו בחלתי עליו דין סרבנות וגדוי ואח"כ נחמדט ביום י"ב אלול ש"ט וחזר בו והעיד עדים על חזרתו ועל שחטא ערס חזרתו לשלוח לזויו מן (האוונדור"ר) להרביים כחב ככהב חזרה זה וז"ל ואף אמנם שחטאתי לפני כ"ח דרך (האוונדור"ר) הסג גדול עוין מנאשו וכו'. אח"כ כרה בריח עם ראשי הוטרד ועשה להם (רינוול"י, ר"ל בלשונם שנתן להם זכות) כמשפט ס' חכמים וגם ביטדות מכל זכויותיו וחוקתו אשר אמר וקבל עליו בח"ח ובש"ד בכל חוקף ואין שעשה כל אלה בלי אונס והכרה כלל. ואח"כ בא לפני האנשים שנתמנו לחלק הדירות (שנביט"ו וויט"ו) ופקסו לו חלקו וקצבו שבערות וילא וקיבל עליו ולא אמר דבר מימס רביים עד עבר זמן רב וכגם בו רוח שטות וספיר בריחו ונתן טעם לפגם. האחד אמר שהיה אונס לעשות (רינוול"י) מחמת סרבנות וגדוי הראשון שהיה עליו. שניה שהמומים לא השיגו בעבור הקהל שלהם כמו שהתנה הוא (ברינוול"י) ומה שהיה להם רשות לשכור בחים (בגיט"ו וויט"ו) לדור שם כל זמן שישבו בו (הלוונטי"י) וחס שהגו הרשות סתם ולא נכתב בו כל זמן שישבו בו (הלוונטי"י). ובגם טענה ראשונה של אונס שקר הוא כי (רינוול"י) זו נעשה כ"ו אלול ש"ט. וכבר י"ב בו חזר בו וקיבל עליו לבוא לפני הרביים וילא מן גדוי אחר ע"י ימים (לבד) עשה (רינוול"י) עממס כאשר הי' פסור לגמרי מהגדוי ואח"כ קבל עליו לבא לפני הרביים היה משורת הדין. זאת ועוד חזרת שאם אמר (רינוול"י) זו אין בה ממשות לאשר היה אונס משום ידיו הראשון א"כ הוא עדיין בגדוי ראשון ואין ילא ממנו ועוד חרס שני וש"ד איך יפטר מהם שקיבל עליו בח"ח וש"ד לקיים (רינוול"י) אנה נמצא שמתר לישבע שיקר לעשות. דבר מה כדי להפטר מגדויו שהוא על עסק ממון. אם לדמות דבר זה להס' דלמרינן פרק ד' נדרים (דף כ"ז:) שודרין לחרמין ולהנינן ולהנסיין. הלא מצוה שם ג"ל שיאמר יאסרו כל הפירות עלי אם איני של בית המלך ויחשוב לבבו היום וכדומה לזה שמתחבט אינו אינה סותרת ויציד. ודבר כזה אין שייך בנדון דין שכתב הפני מקדן עלי בח"ח ובש"ד לאשר ולקיים בו. ומה שאמרו סוכדרינ פ"ג (דף כ"ו) ודרשו האדם בשבועה פרט לאונס אינו רק בעיני זה או שהוא אונס בסוף שלא יוכל לקיימו או שלבו אנוס כהא דלמרינן (גם) האלוהים כך אמר רב וכו' וכן ביארו הרמב"ם בפרק ג' דשבועות או אם מבין ומייסדין אדם נדאיחא בחשובה סוף ספר הפלאה אבל בעבור הפסד ממון לבד לא רק על דרך מחשבות לבו שאינו סותר הדבור כ"ל לא הוי לאסנין וכאן לא היה רק חשש הפסד ממון אם יפקסו הרביים כנגדו. ועמה נבא אל שעטנש שלא נכתב בהשגת רשות כל זמן (שהלוונטי"י) ישנו שם כל היותה סדר ומשפט (וינ"י) ילגט לו. וכן טענה זאת היחס לו לחובת ואחלולא לפני חכמי הערכאות אשר טען לפניהם. וזה אח"כ עשה עיקר טענתו לפניהם טענה אונס ובלי ספק שהרחוקים אינם יודעים ומבינים טענה זו לכן כאשר הושג לפניהם הלאשן כמו שהוא בנתנאי ולא נכתב ככה יפקסו שהדין עם הרופא. לכן אבאר הדבר על בודיו איך ילגט לשון זה בדרוש וכי בנדון שלנו לא מועיל כלל ואדרבא אינו היה נכתב היה קרוב להפסד חדעו שלשון זה היה לו בחתימה לגריעותה. זה כי בעל הבית כאשר בירא להשיג רשות מן הרביים להשכיר בית או לאחרים שאינם (לוונטי"י) היה עתונה לפניהם בעבור שפסית היה פנוי, ולה היה יכול

מדת עם הסיודים (בגיט"ו וויט"ו) באומרו שלפסם זו הולו בחים שלו (בגיט"ו חדש) וכבב שרבים (מגיט"ו וויט"ו) רעשו מהשרים על אשר עברו דת המלך ותגרשו שקאחם משם. ומה נהגלגל (שמש"ר יאקום מייט"ו) היה לאיב לסיודים של (גיט"ו חדש) כי ראה זקנו שבחים שלו נהארו פניו בלי שזכר כי אמר אם ירלה הסיודים של (גיט"ו חדש) יוכלו לרביע לו בשתדלות רשות שיכולו להשכיר, ובחמת הרבה מראשי הקהל הסכימו שריבוי דירות (בגיט"ו יסן) היה קרוב להפסד לטעמים רבים ולא היה דעמס להייעו לו לכן גזר להרע להם צעה שנקשו לחדש הקיימים והוא אחד (מוניולומ"ר) העיר וזהביו רבים לכן של בלתיים החמילו לפייסו ובלו עולד פשר לעשות יעונו לשכור ממנו כל הבחים אחר שייהי לו רשות מן המלכות כי זה היה כל מנוקשו כי לא היה לו דרך להשיג רשות מן המלכות להשכיר הבחים שידורו בו בני חרס עם בני ביהה רק אם ישיכירו לראשי הקהל של (גיט"ו חדש) וראשי הקהל לא ראו לשכור אותם רק ע"מ שסם ישכירו למי שירצו ולא יהיה חוקק לשום אדם רק להם כמקדס כאשר בירתיו שלא היה יכול להשכיר עד כי נדרשו הממונים ואם לא יהיה ככה יהיה צבב ואל תעשה ולא יסייע בדבר אשר אפשר שיהיה להם לזק חס ושלום. לכן (היינוולומ"ר) לאשר לא היה לו דרך להשיג עמקושו כי אם על דרך זה נגד כל יתר הסיודים שלא היה (לוונטי"י) וממרו המפתחה אל הבעל הבית ואל הממונים זה החמילו לריב גם עם הרופא כ"ו והרופא נחא אונס צמשפט הראשון ולא הלך (באפילינ"ו) עד קץ הדבר כמנסג העיר ורפו דיו וכו' להתרעם על ראשי הקהל באומרו שיאשה לו להחטב רביע עם זה ולזה שלחו הראשיים של פועד קטן להרופא להתרות שיבא עממס לפני כל הרביים שבעיר וכס הלהף מהר"ר ועלמנין סג"ל ז"ל והאלוף מהר"ר קופמאן מפשוהה י"ן והאלוף מהר"ר קופמאן נווירס י"ו ובנו מהר"ר יהודה י"ו והוא מאן לעשותו רק אמר לדון בדרך זה בודר לו חפתי כו' וגם אמר שהרביים נוגעים בדבר וירלה לדון רק בעיני חילויים ואז חתריהו בו בניו לביו ואמרתו לו שלא יעשה כן במילתא דליבורא רק לדון בפני ב"ד כיוצר מומחה שבעיר ואשר אמר שהרביים נוגעים בדבר שהך גמור הוא כי לכולם דירות (בגיט"ו חדש) ואף אם אולי לעמוד ילטרך אחד מהם לשכור מה להם אם יעברו מן ראשי הקהל זו חמנו. הלא כל מהחוקק שלו הוא בבעור קאת חרדים שדרכו להשכיר. לאשר ראשי הקהל בעיניהם לכל אשר ישנו (בגיט"ו יסן) לפניהם שיתנו להם כפי זרעם רק אשר לא ילטרבו ישכירו הם הראשיים אי"כ מה הנאה להם אם ילנחו הראשיים או הוא, כל היותה הסגנת דבר זה ותחליתו יודע בבירור שלא היו נוגעים באשר נבגים בדבר כן בעיניי מסים שותחים למלכות כן בעיניי עולים של כל עיר ועיר שפרטים לזרכי ב"ם ולגיים ושאר לרביים יודע שמהגם מבטל הלכה. ואין למר שהבגם זה לא נעשה על פי ותיקין ואיחא בירושלמי של מהרי"ח דפרק הפועלים מקום שסגנו וכו' דלרין לסיפת על פי ותיקין דהא מהר"ק בפרש"י כחב ח"ל ואין לך מהגם ותיקין גדול מזה שנתגה רביים מקדס קדמתה לפי גדולי פולס עד כאן. גם מהגם הזה שנתגש מקדס לפי גדולי סכך מהגם ותיקין הוא ועוד יש להם סמך שמהגם זה מבבל הלכה דהוי כאילו קבלו עליהם קרובים או פסולים ופאן בפרק א"ה בודר (דף כ"ד). נאמן עלי אבא ואבין כו' דמאחר דליבור השקימו וכהנו אין לך קבלה גדולה מזו ואף כי איחא שם דקודס גמר דין יכול לחזור בו ואין טעין איחא מ"ע תקנה ומנסג יוכל להכשיר פסיו כדדיים כשרים.

להשכיר

שאלות ותשובות הרמ"א נא

לבקש להם מקום אחר אך אח"כ נשאר מהשוואה והשכיב להם על זמן וכן עשה צומח לזמן ובסוף כל זמן הוא נרשמו וגם קביעת (ליוונטיני) היא יותר מתוספת משלנו כי הם כהוף צניני רבים (מיונקילומ) אשר הם סומרים בים לאשר אלו סיבורים מיוקים להם וזהו עומדים עליהם לגרשם אמנם הקיומים שלנו לא נשמע מעולם שאמרו נרשמו ח"ל רק לפעמים בחיוב קיום חדש משנים ארוך אך בשלואם לכן לשון זה היה קרוב להשגד ולא לחועלת. דעו ולמדו מתוך (האקורדה) ששעה בעלל הבית עמסם כ"ד (ווימ"ר) אלף תקמ"ו ועשה להם שפירות על 'ז שנים ואלו בו ששה השדרה בחוף זמן זה לא ירשו להחזיק עוד שיצו פטורים (מספיט"ו) נראה שפחדו מגידוש. ולא יעשה אדם לומר אע"פ שלא היה בלשון ח' חועלת מ"מ לרדף לקיים התחלים כולתו וככהו ויביא ראייה מדהן בפרק מי אשחזו (ע"ד). אמר רשב"ג מנשה צידן בלאחד שאמר לאשחזו הרי זה גיטך ע"מ שתתן לי אלטילתי ואכרס האלטילתי אחרו חכמים שתן לי את דמיה ואמרו שם לית הלכתא כותיה אלא כהבצ"ש שאמרו שאינו גט דאלטילתי דוקא בני למתח, הרי אע"פ שאין לו שום חועלת באלטילתי דלא רתה לתת לו ימיו ואפילו תהיה לתת לו אלף זוז בדמיו כלאר בלא רשב"ש בפרק ח' דגיתושין אפ"ס אינו גט דלרדף לקיים שהתאי ממש, זו אינה ראייה כלל דמבואר שם בגמרא דגבי שאר דברים אינו כן דגרסינן (שם ע"ב) הווא גברא דאמר לארסייה כולי עלמא דלו תלת דלוותא ואכלי ריבועא את דלי ארבע ואכול תלתא לכוף אחא מערא ולא דליה אמר רב יוסף הוה לא דליה רבא אמר הוה לא לרדף ופסק סריף' כרבה. וכן בגמרא לימא רב יוסף כרבנן דסברי אף דמיה בתמקום אלטילתי ורבה כרבנן" וכו' עד רבה קאמר אפילו כרבנן שאני הסם דלעצורה קא מכוין והוה לא לערס אבל הכא להשקאה כיון והוה לא לרדף, ופירש"י שם סתם מנרש תמוס איבס מנרש סלך ים לחוס דילמא לעצורה כיון ע"כ כומר שתערה עד שמחלואו. היה בארתי להסיר עמות זה. אכן אינוי לרדף לכל זין דכחא תקיים התחלי דבעלל מלחיים מנה דהשינו סתם בין ישארו (הלוונטיני) בין לא ישארו. גם את אלה לא אוכל שאת שאיש הוא מתחלה נגר הסם כאלו הוא היה חמוד מוכן לליית דין ואשתי הווד שהצירו עליו את הדרך והדבר הוא בהסך פי אנשי הווד התרו בו שיבה לפי האלפים אשר צעיר ויעשו ככל אשר יגורו והוה סרב ורסע דייבואו אשר דייבוי שחן למיירס ועל זה נהגדו ואח"כ חזר בפה ולא בלב לפי דבריו וגם סתם על חטאו ששלח אוו להרבנים (מאוויגדור"י) ואח"כ תפסער עם אנשי הווד בקשר חמיך. וחזר לכוור להפיר סברתי והציעו לפני עטותיהם ואוריתי מה סבוריתי מכח שקיבל עליו בנ"ח ובש"ד ואלו סבריו אנשי הווד עליו סתם מכח סוראתי וה"ך הוא בערבכות לפני (האוויגדור"י) לטוף אותם לבעל סתם והשיג ששעה (האוויגדור"י שתפישו"ן) וזה היה (מר"ן) ש"ט"ו ואחר כך (הלוונטיני"י) פשט טלפיו ועשה ששלחו לווד קטן להגיד איך שהרופא הוא מוכן להיות ציית דינא וזה היה בעט שכ"ב ומן הדין לפי התקס ששעה (בפירד"ה) בווד שהקילות לא היו לריבים להשיב רק שאינם חייבים לדון עמו בדיון ישראל אחרי שגבר סך בערבכות מכל מקום לא השיבו ככה על השיבו דבר אמת שכבר נהו לפני אכ"ד שלסם שהקלוהו סקולות עליהם זה שנים רבות ושמע עטותיהם ופסק וסרה מס שהורה כמכר שם ואין להם לשבו ולעטון אחר גמר דין. והוא כפר בזה ואמר שאף אם כל אחד ספר לפני וצוהו היה רק דבר שפסידם ולא קבלווי לדיין עליהם. ובזה אינו נאמן דלע"פ שכתב הסור ח"מ בסו' כ"ב וכן הוא כהר"א ש בתשובה (כלל י"ה דינן ח"מ) שאם כבר אמר לא קבלתי לדיין ישבע וכו' דוקא לענין ממון שחבירו לא יוכל להוציא ממנו

להשכירו לאינם ישראל כי לא יטון שהסודים וא"י ישבו יחד לכן נכתב לו הרשות שיהיה לו כח אז כ"ו (שהלוונטיני) שם כי אם חיים שם יכול להשכירו לא"י. וכאשר הרופא שכר ממנו הבית הכחוב לשון הרשות שיהיה לבעל הבית כמו שהיה כתוב שיהיה לו הרשות שהיה לבעל בית ולזה עתה כאשר נהפך עם הראשים על הקבל ונתן להם זכויותיו (ופריווילגי"י) שלו הכתיבה בלורה לאשר אחר הרופא אולי לא יעלה בידם ההשגה מהמלכות שחובלו להשכיר הבתים ואם אבעל וצויה ממלאתי קרה מכאן ומכאן כי לכס לא יהיה כח לתת לי דירה לזה סודו לו הראשים ואמרו שיתכבו התנאי שאם לא יעלה בידם שיהיה לזה רשות להשכיר הבתים שלא יהיה ממש (פריווילגי"י) ויהיה לו זכות קיים ולהיב עשפים וכוכי הכות שלו כאשר היה כתוב בתנאים עם הבעל הבית. והראשים לא הרנישו ולא הקפידו וככה להם הרשות מן המלוכה על הווסס האמתיה לה על דרך זה רק שחובלו לשבת שם לאשר התקום זר להם (בגיט"ו דהש) וזה הוא בין יהיה שם (לוונטיני) או לא כי שייבת (לוונטיני) אינו ענין לרשות של אשתי (גיט"ו דהש) רק להשית בית בראשונה ופל לשון זה לגריועוהא כול'. וזהו האשכז הברור, ועשה הרופא מלא עליה ונתן טעם לפגם לומר שלשון זה היה בו חועלת כי מנהג המלכות לתת לנו קיומים על זמן קצוב וכלות הזמן מתדשים ויש לחוש כאשר יכלה הזמן מהקיומים לא ירלו עוד לתת קיום ויגרשו סיבורים אשר בארלם ח"ו לכן אם היה נכתב שהמלכות נתן רשות כולל לראשי הקהל להשכיר בתים (בגיט"ו ויוטו"י) כל זמן (שהלוונטיני) שם ממילא בזה היה להם קיום חמוד ולא יהיה חשש גידוש כי לדעתו המלכות לא יגרש (הלוונטיני) וא"כ יהיו תלוים אז בזה, ועל עטנה זו שחר כל חכמי העיר כי אף אילו נכתב ככה לא היה מוכן גק כל זמן שיהיה להם קיום מן המלכות להשאר בארלם כי רק על דירה הבתים לדור בכס היה הרשות היה לאשר זר להם המקום ולא היה מועיל לעניין קיום כי אין לוכדין המלכות בלשונות של דברי הכתיב כאלו וסוד בר שלל לא יכחשו זה. ועוד מופת ראיה על זה כי הוא הרופא בלשון בתנאי זה כתב כך ששיגו מן השכרס או ממשפט אחר וכו' וידוע שלשון שררס צעיר הואת הם סרובוס ויועצו וגלוי לכל שאין להם כח לתת קיומים לסיבורים רק עלת עשרה שסם המלכות או (פריגי"י) שסם כל הציבור של המלכות אשר נברים לעשות כל דברי עיקרים של המלכות א"כ לא אשר שלשון זה היה לחועלת הקיום שלא יגרשם ח"ו. והרופא כאשר היה לפני בדיון הוא והווד קטן ואמרתי לו דבר זה וסודה שהכה אינו ביד השכרס ואמר אני כוונתי לזה כי ידעתי שזה אי אפשר ונתתי לפניהם מכשול ואם לא הבינו איננה אענה אנפשיי. אז אמרתי אם היה כוונתך כך היה מן הדיון לנדוהך בגלל אלה לבד שבאת להסל בראשי הקהל ולדעתך אף הידיו הראשון דנוק כך כי בעלת סחורה אשר חזרה ובעם לכוור ורף דברך לא יועילו לאשר א"כ התנאי בעל ומעשה קיים מעטס סא דהן בפי' מנרש (דף פ"ד). ובסוף פרק שהכיר את הספועלים (דף ל"ד). דלאמר יהודים בן חימא כל שאי אפשר לקיים בסופו והתנסע עליו ומחולתו אינו אלא כמפלגו בדברים זה אחד מהלכות תנאים המפורשים בכל מקום וכן הוא לענין ממון כאשר באר סרמנ"ס בפרק ג' דהלכות זכיים ומתנה בפרק ו' דהלכות אישות. אמנם האמת ברור שאפילו היה כתוב לשון זה לא היה משמעותו רק על הדירות ולא היה בכלל בו קיום כלל א"כ לא היה בו חועלת רק היות כי אפשר שייבת (לוונטיני) ישחנם ממקום למקום כי הבעל הבית אינו מוכנה להחזיק רק מלזוה בן פסקו לו החכמים כ"ד (שטות"י) אלף תקמ"ו למספרם וככה בפסק הסוה שילעך רק להחזיקם (ווימ"ר) שאחריו כדי שהשכרס יוכלו

(האויגור) שעשה (ששפישיון). ויקרה לאיש הזה כאשר קרה להבוא קצב המזכר בתשובת הרמ"א (דין ע' כלל ע"ו) על שאמר אדרבא ככה יקרה גם לו שכל חניויה ותלמידיו יבאו בו ינידו מחדש על זה שזולו כבדו. ועל שנתפאר שחכם הסכים לאדרבא אין לחוש לחכם הבוא אצל ידון על פי דבריו ולא שנת עמי וימוקי :

ועל ראשי הויד קטן לא יוכל לומר כלל אדרבא כי הם לא נדוהו רק פרטו ארמתי. עוד הבינו רמות רוחא דהסבא גברא כי מי נתן לו מעלה ו להכניס ראשו בין הסרים והגמים שפוסקים שחולקים אם ע"ה יכול לומר אדרבא. והגאון מהר"י קולק בשו"ת ק"ע הביא שחולקים אדרבא. והגאון מהר"י קאה"ר הביא יותר סימן של"ד ביורה דעת ח"ב לדברי מי שאומר שע"ה לא יוכל לומר אדרבא יבוא וילקח בשפתיו והחכם שכורה לו אינו כדאי כנ"ל. גם אם יאמר שב"ד יכולים לגדוח אחי אף שש"ה לא יוכל אחי חושש לזה כי אם יעלה ככה על לב ב"ד בלי ספק אם ב"ד יפה הוא וירדוהו תחילה מחזיק טעם דגוי ואבדל לסם טעמי המזכר ויותר דברים הראויים לגלות לב"ד אשר כאן לא הגלגל על הפר לחששא כזה וכ"ש לדברי הרמב"ד שסובר שב"ד אין וקוקין לזה שאין לחוש לזה. ובסיבות כי לדעתו קונטרס זה יגיע לקצת תלמידי חכמים אחדים בו דבר ואף כי אינו סומך על סברתי לחדש דין שלא נמצא מ"מ לסיבות משא ומתן על תורה אכתוב. וזה כי משבאל שדדון כזה אף אם היה ח"ו שלא כדון אין שייך בו אדרבא כי מבטן מי יאל אדרבא הלא ממשש דר"ל פרק אלו מגלחין (י"א) דנטר פרידשא דרואו היה המורה ומפיו יאל סקללה וזו שייך לומר אדרבא. אי. מטעם דמפרש בירושלמי משום אורריך ארור או מטעם שזול אוהו וזה הטעם סוברים ק"ה הגאונים שע"ה לא יוכל לומר אדרבא על דא דא"ח שזולו ע"ה אינו חייב ינידו וכן רמ"ך אמר ככה מטעם זה והגאון הקאה"ר (סימן של"ד) בי"ד הביא, אבל דבר כדון ידון אינו לא נדימי אוהו ולא יאל התנאי מפי על דבר זה אך הוראה לבד רוריתו לומר ששעבודו הוא קיים וכוה גנחלת שחזה על עולמו לפי הפסק והסודלה שלי אינם נמצא ששייך לומר אדרבא על זה לא מטעם אורריך ארור כי לא קלתי אוהו ולא מטעם זולו כי לא זלתי אוהו וכי לא היה לי לפסוק כפי שקול דעתי. ודבר זה אינו בגדר המורה חבירו שלא כדון רק בגדר דין שרן וטעה שלא נמצא שקונסים אוהו רק כאשר מכה פסוקו נתן ראונו לשמח מעות שלא כדון ישלם כדון לראונו טעמוי ושיקו לו כאשר דינו הוא קיים והוא שלא כדון. אבל כדון כזה אף אם טעה במה שנתחייב שדין דגוי אין שייך תשלומי חק אם לא ע"ד לעשות לו כאשר זמם זה לא נמצא בטעות. אכן האמת כבר אמרתי שבדין ובידעתי. יותר ממה שכתוב כאן יש אחי לכבוד במקומו ובדעתו כאשר נתן הרשות :

נאום סאיר בבסר יצחק ז"ל קצינועליגובון :

נב קול

שואן מעיר שמענו. חיל כיוולה ופלוזת אחונו. דברר אז אשר בא לפנינו. על אודות דופא האילוי יוסף, אשר אסף אלשים רפתו. מקלל עולמו וחולס באחרים קללתו. מניף ידו על המקוב ואסף מרעו. והנה על דז עילאי ידבר. ולו פנים קלקל וחיליים יגבר. רואה לפרון הגדרים אשר יסדו גודלי גר. נעטו נעמנים ורשעי חקנות ארצי לבטון רואה לעקר ולשבר. חוקק שיוב אשר החזיקו בו קומאי דקמתי בני גליון. אשר רלו את הגולד מעם מפוזר ומפורד ואביון. בגלות בני כוש הרשים ויון. אשר עשרה אנשים יחזיקו כנגף איש יסודי לדחוחו מעליסם. ולדחוח חפן אשר הטופל מחטבותיהם. וכ"ש בכתל לב ישראל עתה יאבחו בטעותיהם. על כן שלא יכרם המלכ בה מגדולי תלפיות. להחזיק בדברי חוקק ישור שלא יסרום המלכ

ממנו כפי הפסק מהסדן כי דין הוא המוליא מחבירו עליו כראיה והתחבט פטור בשבועה אבל לענין איסורא כדון דידן שאנכי בועד קטן יודעים האמת שלהם וזו לאפרושיה מאיסורא ולכוסיר גם אחרים שלא ימעלו בחרם הרשות בידם ויפה עשו ויפה השיבו. גם אלי לזה האיש לפי כמגל (פדווא"ס) להכריזתי לתן לו בכחב בוטול החרם מרלוי, וכשבתי לפני המושל שכבר עשה (האויגור ששפישיון) על החרם ועל כרתי אני לריך לשמור דברי אדונים שני והוא אמר שזה לא יספיק לו שיהיה כמוכרת רק שאכתוב לעשות כן ברלון ולא עלה בידו כי המושל היה חכם ואיך ישר ממנו. מעשה ראו דרכיו שחמיד עם כולנו כלך בערבאית רק לפעמים כאשר לא השיג רלוט בערבאית ששט עלפיו ואמר לדון בדיוני ישראל אך המיד נחד שבוטא מסרך סריך לומר לדון לפני חילונים :

ראו דרכיו ראשית דרכו בג' (מנך) אלף ס"א למספרם לזה הראשים של הקהל לפני א חכמים אשר שם עשה (בריוולני"י) לתחו' (בריוולני"י) מנה בעטווחו המוויינים כנ"ל וכאשר ראה שלא יעלה בידו שם סלק עלמו מהמשפט כהוא ואח"כ הלך בדרכיו הרעים לענין אחר ללווח הראשים לפני (הגודנדו"י) לעטון שיטה פטור מהמם בהיות טעבו בין (הלוויטי') ויחשב כמוחם, וגם שם לא השיג מבוקשו כי אמרו ששכל שאר היסודים הוא. עוד יש לשנות נגדו בעיקר טעווחו שאמר שלא נתקיים ההנא כי מכה דינא תנאי זה אין בו ממש דלא נעשה כהלכתו בשום דבר דא (בריוולני"י) שעשה בראשוה במשפט החכמים אין בו דבר כדיו כי שם המעשה קודם התנאי ואין בו כפל התנאי (ובריוולני"י) של ידווח לא נתבאר בו התנאי רק שמוזר (בריוולני"י) שעשה במשפט החכמים ואמר בלבן זה הניי מקבל עלי בח"ח ובש"ד וכו' לקיים (בריוולני"י) ששיחי היום במשפט החכמים וכן עם התנאים שכתובו כדאם במשפט הנ"ל בכלל ובפרט ולא הזכיר שום תנאי בפירוט רק פילת הדבר במה שמוזר שם ושם אינן כולקחן. בלמאם כפילות התנאי אפשר לתקן על שני דרכים, אחת שיש החלוקת בין הפוסקים (הביאם הב"י גנה"ס סימן ר"ז) אם בתמון לריך כפילות או לא שאל, (דבריוולני"י) של ידווח כתיב וז'ל וכל התנאים סנ"ל הומו ונעשו כולקחן כהנאי בני גד ובני ראובן ככל הלכותיה וכו'. ובכנהות מייטיו פ"י דלישות איהא וז'ל גר"י כי שמה אם אדם אומר מהם שיחא תנאי כהנאי בני גד ובני ראובן יעלה להיות ששכיל בלא כפילות תנאי. אבל כן שכתוב בפירוש (בריוולני"י) במשפט החכמים מעשה קודם התנאי וביהדות חלה הדבר (בריוולני"י) הכיו אין לומר שמתל כהנאי בני גד ובני ראובן יועילו לסתור מה שכתוב בפירוש הספק. בלמאם כל כפילות איכא למימר אע"פ שבהר כחב לטון זה שאמר כבני גד ובני ראובן רזה לומר ששכל אע"פ שלא נכתב אבל לומר שירמוח על מה שכתב בספק אי אפשר דיכיו כהנאי אהדדי וכן בהג"ם הנ"ל כי סוכיר רק על כפילות א"כ התנאי היה מעשה קודם התנאי, התנאי ככל כי אף החולקים בכפילות מודים במעשה קודם לתנאי כדאיהא שבהג"ד פרק ו' דלישות וברין בפרק האומר בקידושין בשום דחסם מתמיתין היא כסוף פרק הפועלים, ואין לומר האיל (ובריוולני"י) נעשה בערבאית לא נעמד לכל דקדוקי הכנאים כי בדיויסם א"ל דכחב הרמב"ן והטור ח"ט מביאו סימן ס"ה וז'ל דלא עדיפי בערבאית מבסופרי ישראל שחק דינא של מלכותא אלא להכפיר שערות שלהם ולקשות שחק שלהם נאמן כמאם עוים שלנו אבל לענין כקאס לא עדיפי שערות שלנו שמו וכו'. והנה האיש הזה כטועה בפתור שיכול לומר אדרבא וכי יש בידו הסכמה מהמם על זה, כלי ספק גחלים יחזה על ראשו כי כדון רוריתו עלף הסרם אף כי אח"כ הייתי מוכרח לגיורוח

שאלות ותשובות הרמ"א נב

וכ"ש אם ראונו פרט והואיל עליו הולאות עד שהשחל מן
 שער חזקו ודאסר לאחר לבעבר עליו הדרך וכמו שהח"ך
 בזה מהרי"ק (שורש קל"ב וקצ"ג). השני שבדין נהנה
 מהאי דלמריין פרק הגזול בתרא (דף ק"ד.) אמר רב אשי
 האי בר ישראל דמזינן ארעא לכוחי אמלך דבר ישראל
 חברים משמתין לי מ"ט משום דל"ל ארבעה לי אריא
 אמלראי ומשמתין ליה עד דקבל כל חובא וכו'. והמריין
 פרק המקבל (דף ק"ח:) זנין מכוחי וזנין לכוחי לית ביה
 משום דינא דבר מלאר כו' עד שמתין ודאי משמתין ליה
 עד דקביל עליה כל חובא דחיי ליה מחזייה. וכבש כ"י
 פרק המקבל ד"ס (לשכירות וכן כחבו החוספות והרא"ש פ'
 לא יחפור (דף כ"א.) הרי קמן דאם מייק לחבירו ע"י כוחי
 דבר שמתין הוא עד דמקבל עליו כל הדיקות וכ"ש בדיקא
 דרכים שנקאלו מוחזקים לגבי הדין דמשמתין ליה עד
 דמכלק הדיקא ויח"כ ידון עמיהם אם יש לו דין עליהם
 כמו שפסק המרדכי סוף לא יחפור (ומהרי"ק שורש ב'):
 הפענה הסלישית הפשוט הוא דמשמתין למאן דלא אחי
 לבי דינא כשמתין איהו וכדאיתא פרק הגזול בתרא
 (דף ק"י:ב:) ואפילו בעל כרחו של אדם יכולין לדרוה ולא
 יוכל לומר האי לא אדון אלך בזה בורר כדאיתא פ"ק
 דסנהדרין (דף ה'). וכדבבוחו רי"ף (הרא"ש ד"ין עומחה
 או דקבלו עליהם דן אדם בעל כרחו וכ"ש ועד של בני
 הקהל מיקרו קבלו עליהם לזר"ך כל אדם לזון לפניהם ולא
 יוכל להסתמט ואי לא אחי בר שמתין הוא וליכא למימר
 כאן שהיה לזר"בי בני העיר אין דין בדייני אותה העיר
 וכדאיתא פרק חזקת הבתים (דף מ"ג.) בני העיר שנגב
 להם ס"ח אין דין בחותם העיר כו' הלא כתב הרא"ש ש
 אע"י דלא מהי סלקו בענין חסם מ"מ אם עשו תקנה או
 יש מנהג בעיר שדייני העיר ידונו על פניייה מהים דייניהם
 דין כמו שקבלו עליהם ועוד כתב בחשוכת מיימוני (סימן
 י"ג) דעל חזקה ישוב מברין הדבר ע"פ עד מפי עד
 ומפי פסולי עדות משום דבלאו הכי כלם פסולים הם ומאן
 ידע במיתלתא כי אים בני מתא ע"ל. וכן הוא בחשוכת
 הרא"ש (כלל ה' סימן ד') דמנהג פשוט בכל ישראל שאין
 מביאים עדים מחוץ לעיר על תקנה והסכמת הקהל וכו'.
 וכן הוא בחשוכת הרשב"א (סימן תתי"ח) הרי דבכשר
 פסולים לעדות וה"ס לדין. וכבש הרשב"א (סימן תרפ"ג)
 דמנהג כל מקום לדין לרבי לייבור כדאיתא ועדי העיר
 ונוסדים להכשיר פסולי קורבנה וכו' והל"ג דכתב הרא"ש
 בחשוכת (כלל כ"ח) דאין להייבור יכולין לזון ליחיד שיש לו
 דין עמיהם כמסק הליבור היינו דוקא מדינא דתלמודא
 וכדמשמע חסם דמיתין ראייה מהא דבני העיר וכו' אבל
 מכה מנהג פשוט דיכולין לזון כלל הש"ך לייבור וכמו
 שכתב הרא"ש כ' בצמלו לעינין זה דבמקום שיש מנהג סולבין
 אחריו. ועוד בר ידיו הוא * מטעם שהלך בערכאות
 ומיין פרק המגרש (דף פ"א:) תיאל הוה רבי ערפון ואמר
 כל מקום שחמה מולא איגרות של כוחים אפי"ם שדייניהם
 כדויי ישראל. אי אחת רכאי לזוקק להם שנאלמ ואלם
 המשפטים אשר חשים לפניהם כו'. וכבש ר' ירוחם בספר
 מישרים (תחי' א' ח"ג) אחד מצעלי הדיינים שרואה לזון
 לפי כוחים אין שומעין לו וכבש רב אלכס בחשוכת שזר"ך
 לגדותו וכבש הריב"ש (סימן ק"ב) להמרים ולגדות המחזיק
 ביד הסולך לזון ראי כוחים וכבש מהרי"ק (שורש קל"ח)
 בשם המרדכי דלפיו אם אינו עושה שום מעשה רק כופרו
 בדין כוחים שיעמוד בדין ישראל ראי למהתו על העמוד
 כו'. כ"ש בזה האיש אשר הלך בשירותו לכו לפני ענה
 בקדוים

המלך ויבא לירי דחיות. ותלא יוכה שער ע"י שאיות.
 ותקנו חרם בחזקת ישוב על כל הרואה לבעול. יחול עליו
 החרם והוא לגמור כולו. וכל המפקפק בזה מעיד שאינו
 מחזיקן שקבלו. ואף במקום שלא התפשטו חוקן הקנות
 וחמתו. מ"מ חסם ללמוד להורות ולדמות. לזון דידן
 שעליו נכתב תשובותיו ברמות. וזה עד דבר הרופא יוסף
 שבא לגור בחזקת הדין במדינת לנוע בעיר ויחזיק"ל בניט"ו
 היטן ואמר כי ידו רמס במשפט השררה ואין מוחה בידו
 עד שנתגלגל הדבר שרמס ע"י זו הדיק לגבי בניט"ו החדש
 שחסם הסקלה של ויחזיק"ה שהער מגיט"ו היטן גזר להם
 שיעזרו לו נגד הרופא הנ"ל. גם שבז רמס לבעול חזקתן
 שהיה לם מיימים קדמונים שלא יזור שם אדם בלי רשותן
 והנה סתרו בו שיעמוד לפני הועד שלהם ולא אבה שמוע
 להם כי אם לזון בזה בורר וע"י זה הלך בערכאות כו'
 וגלוי שבז עשה שלא כהוגן ובר ידיו הוא חרם שרמס
 לבעול חזקתן ורואים מהא דאיתא פרק לא יחפור (כ"א:)
 אמר רב הונא דריה דרב יוסף בר מתא אבר מתא מעבכ
 וחי שייך בכרנא דמתא ללא מעבכ. וכבש שם המרדכי
 בשם א' חכ"ך ח"ל ראייה שפירש ר"ח ואי שייך בכרנא
 דמתא ללא מני מעבכ ולהכי הנו הקדמונים לגזור חרם של
 ישוב שעי" חרם כופין ולא מדינא כדפרישית ושראו להסיע
 קילתן ולעשות תקנה ל"ל עד עמלן רשאין לגזור על כל
 מי שיבא לעיר שלא התפשט חזקתה שלא ישרו ויחמו עמו ואם יש
 רב בעיר יכול לגזור גם על הבא בעיר לגור והלה עליו
 גזירתו אם הוא תלמידו ע"ל. הרי דמי שבא להרוס חזקה
 שישבו הוא נחרם קדמונים כ"ש במקום שיש להם חקיה
 שלא לגור שום אדם שם כי אם ברשות שהוא נחרם
 הקדמונים ואף במקום שלא התפשט חזקה ישוב מ"מ רשאין
 להסיע על קילתן ולגזור ידיו על הבא שלא ברשותם כ"ש
 במקום דאיכא רב גדול בעיר אשר הכל אללו כהלמדיים
 כמו שיתבאר לקמן. וכבש עוד מהרי"ק שורש קל"ד הובא
 בעור ס"ס קנ"ו הא דכתב הרא"ש שאדם יכול לדור בכל
 מקום שיראה ואין בני העיר יכולין לעכב עליו פשיעה שר"ל
 שאין בני העיר יכולין לעכב ע"פ ב"ד אבל אם תגבר יד
 בני העיר לסגור דלת הן ע"י שר הן ע"י שום מושל פשיעה
 שהרשות בידין ולא יתקון על זו כי אם עיקש אשר לא יבין
 ולא הגיע להוראה ע"ל. הרי שכבש מהרי"ק דאף במקום
 שלא התפשט שכ תקנות וחרם הקדמונים מ"מ אם יוכלו
 לגזור עליו לנעוה אותו שלא יכבול חזקת הרשות בידין וה"ה
 בנדון דידן שהיה רשות לקבל לגדות יוסף הנ"ל שבא לגור
 שמה נגד חזקה הקהל שבר נדוי הוא וברין נדוה. וכבש
 עוד מהרי"ק שורש קל"ב שבזמן הזה שיש לחוש שאם
 יתוספו דיורין שיבא לירי לקלוקל מן שריים המושלים וא"כ
 כל הבא לדור אללם הוי כרודף ולכן עליו מעבכי. והנה
 מבואר דבדין נהנה יוסף הנ"ל מלך זה שרמס לבעול חזקתן
 א"כ הוא כבאש שמענו שהדבר שלא היה רשות לשום אדם
 לזון בניט"ו היטן היה לכוונת בני הקהילה שבזו הדרך הם
 יכולין למחות. וכמו שכתב מהרי"ק שורש קע"ג ח"ל ראונו
 שסיה לו חק מהער שלא יוכל שום יבדוי לזור שם בני
 רשותו יכול לעכב על כל הבא לדור שם מאחר שהחק הוא
 היה לכוונת ראונו כו'. והל"ל מהא דכתב המרדכי פ' הגזול
 בתרא בשם מוסרי"ם ז"ל ואם נשאר מעלמו איני רואה
 ששום יבדוי יוכל לכאן כי אם בשרות ראונו, ראונו יכול
 לעכב על כל הבא לדור שם דדינא דלכותא דינא יכול
 ומשמע דאם לא אמרו השר מעלמו אין ראונו יכול לעכב
 עליו דלא דוקא קנט מעלמו אלל לכותא קאמר מעלמו

* ידוע כי בשנים הפחות שפגרו ביין הרשות לייני ישראל לזון ביה ישראל לחבירו ע"י רבי ישראל, ולהספק שפגס בי"ב ישראל
 היה כל חוקן ופח ע"י חוקי המדינה, ע"כ היה נראה כעולה בעינינו לאחד כוחה לחבירו לזון בערכאות. לא כן בזמנו ובפנים במדינתנו
 שחוקי המדינה כוללים גם ישראל והכל נידון בערכאות ע"י חוקי המדינה, ולדיני ישראל אין שום כח לזון בדיני ממונים, מפילא אין
 חקיק לל בהלכה ביה. וגם כלי ענייני נדוי חרם התפחה הכל נאסר בזמנו ע"י דינא דמלכותא, ודינא דמלכותא דינא. (הארי"ה)

יכול לבטל פשרתו משום זה דככלל מאתים מנה הוא ודעבא ליה עבדי ליה ורואה מנה שכחב כ"ן פרק האיז מקדש ובפרק המדיר דדביר שבממון כגון שאמר ע"מ שהתן לי מאתים וזו ויבואל בו יוכל לומר הריני כאלו התקבלתי בו. וכן כחב הרמב"ם פ"י מהלכות אישות לעין קידושין דיכול המתנה לבטל תנאו כשרה"כ ש"כ ה"ה בידן זה סודר המה יטולין לבטל תנאו מאחר שהתנה לטובתו וא"כ אע"פ שלא תקיימו ההנאה שהיא לטובתו ואע"פ דכחב כ"ן פ"ק דקידושין דאם הותן הוא המתנה לא יוכל המקבל לומר קבלתי אע"פ שהתנאי הוא לטובתו מ"מ אם היה התנאי לטובת הקהל כדכשר נזר בשאלה כ"ל א"כ מהתנא המה היו המתנים ויטולין לומר קבלו. אמנם אם הלשון משמע לטובת הרופא כ"ל כדכשר עוטו הרופא א"ל לדקדק בזה כמו שיתבאר אמנם אם הפיקא הוא זולתו בזה לחומרא מאחר שנתעבד בח"ח ובש"ד וכו' ספיקא דאיסורא וזולתו לחומרא כמו שכחבו הפוסקים בכל ספיקא דאיסורא ואם יאמר הרופא שלדידים ברי לו שלא תקיים ההנאה והקבל מחייבין אותו ואומרים שנתקיים ההנאי ומחייבים עליו חרם כמו ששיעבד עלמא והוא ב"ה להוילא מהם המה נאמנים כמו שכחב כ"ן פרק האומר ואפילו לדעת הרמב"ן שכל הנאי שהוא בקום ועשה אריך לביבא רואה שקיים תנאו מ"מ הם נאמנים לומר שזה התנאי הוא לטובתם וכמו שכחבו לעיל מדברי מהר"ם והרשב"א (סימן תתי"א) שכל דברי העיר מביאין רחם ועדות מבני העיר וכן פשוט מנבב זה בכל ישראל וכן דאף לדברי הרופא מאחר שלא הותנה הנאי זה כהלכות ההנאים הנאלי כגון והמעשה קיים כדאיחא בניטין פרק מי שחאזו (דף ע"ה:) ובשאר מקומות בתלמוד ולא מיבעי לדעת הרמב"ם והרא"ש שכחב פרק יש וחולין דבעינן בכל התנאים כל דיני הנאי דודאי כ"ן כ"ל ולא כ"ל להנאו תנאו כגון והמעשה קיים אלא אפי' לדעת רשב"א והגאונים דכ"ל דלא בעינן הלכות הנאים רק בניטין וקידושין אפי"ה בעינן תנאי שאומר על מנה או כיוצא דמשמעותו הנאי אבל בלאו הכי אינו אלא גילוי מילתא בעלמא ולא דוקא הוא. ורואה מדברי רשב"א שמונח מדבריו דלא בעינן הנאי כגון מהא דאיחא פרק יש וחולין (דף קל"ו:) אחריו זה נתון לך במתנה על מנה שחחירבו לי וכו' והתם ע"מ קאמר ואי הוא מוטיל לדברי רשב"ם אפילו בלא ע"מ ה"ל להשמעינן רבואת עפי דאפילו בלא ע"מ אלא ש"ע דוקא בע"מ קאמר וכ"ע דבעינן תנאי קודם למעשה כמו שכחבו התם מהר"ם בנפקיו ואם כן בידן דידן שלא קאמר ע"מ בדיא לכ"ע לאו תנאי הוא שיתבטל המעשה בשבילו. ואין להלק דכ"ן שכחב בערכאות לא בעינן דיני הנאי דכבר כחב הרמב"ן שאין הסערוח של כותים כשרים יותר משערות של ישראל כמו שכחב בטור ח"מ סימן כ"ח ואע"פ שהרא"ש כחב שרואב"ב (כלל ה') שערות הנעשים בערכאות ועשוין בלשון שטרי כותים כמו שרגילים הם לעשותן אע"פ שאין עשוין בלשון שטרי ישראל כשרים ו"ל דהיינו לנתיב להכשין שהיא שטרותיהם כבר כי על זה מקפידין אבל שגדון שטרותיהם בלשון אין מקפידין על כ"ע נכשר השטר כ"ן ויתקיים הפטר שאין מקפידין אחר כך על לשון התנאי וכן כחב מהר"ק שורש קפ"א ל"ן על כל פנים יתקיים מעשה זה ויתבטל טענת הרופא כל שכן שהעורר אומרים שהתנאי הוא לנזקד הקהל שמתבטלו טענותיו וכ"כ אם כחב בתנאי זה דבר שאי אפשר להיימו דלא היו תנאי כלל וכמו שאמרין פרק מי שחאזו כל תנאי שאי אפשר להתקיים בסופו וכו'. ועוד דלאמרין פרק הסמיח את הכד (דף כ"ו ע"ב) עבד איש דיעא לנפשיה אפילו בנמקו דליבא פסידה כמו שפסקו שם הר"ף והרא"ש ואמרין פרק אלו מגלחין (דף קל"ו:) אמר רב יוסף לרבא מרבנן עבד דיעא לנפשיה פירש שם הרא"ש בשם רש"י ויבול

הזקנים והרים ולא חכם שמוע אל השופט אשר צימו דרואו למוחו כל העמוד או לגדומו ואף אם עשה לו הועד שלא כדון אבוד לילך לפני הערכאות שלא ברשות כמו שכחב המדכי פרק מנוכח והרמב"ם סוף הלכות סנהדרין. ואע"פ דלאמרין פרק החובל (ב"ב) מנהא סא מילתא דאמיא אישי קריה להבדק ולא עקן רמי גודא ושדיים עלויה דכתיב יען כהרמין ולא ערבת וגו' וכחב פסק רב פלגוי. ו"ל ראוין שיש לה נפיעה על שמעון ומסרב לבא עמו לדון שרביא לבא עמו בערכאות כדי להוילא את שלו כו', נראה דהיינו אחרי נפילת רשות מ"ב"ל אבל קודם נפילת רשות ודאי אסור דרמי הטור ח"מ סימן כ"ו כחב מהמא דאסור בני נפילת רשות אוילו לא היה דעת הרא"ש כן לא כחב שחוק מייס. וז"ל מ"ש מהא דלאמרין פרק הגזול בהרא (דף קי"ג:) מכריז רבא ואיחוימא רבי יוסף דלקהין לביבא ודנחיון לתתא הוא בר ישראל דידע שהדוחא אבר ישראל חכרים ואילו ומכסיד ליה בי כותים משמחין ליה מאי פעמא משום דמפקי מוונא אפונא דחד סהדא ש"מ דבלאו הכי לא משמחין ליה אכן כחב הרא"ש שם שדיא וכיירי כשהכותי חובב ישראל וישראל כופר לו דסתתא פטור ישראל ואינוהו מפקי מוונא אפוניה אבל ישראל שהובע מעות מן הכותי ואומר פרעתי או כופר בכל יטול להביד שטרי גם בדניי ישראל היה פטור בו ש"מ דמותו להביד במקום שהוא כדון, מ"מ אין למדין דיעא מעדות לדבר לו דהתורה לא הקפידה אלא לדון שאלמר ואלא המבשעים אשר חשים לפניהם ולא לפני כותים. ועוד מראה דכ"ה ישראל דן עם חבירו אין הכי נמי דאסור להעיד אפי"ה כשישראל דן עם חבירו אין הכי נמי דאסור להעיד אפי"ה שהוא כדון משום דמחייב ועוברי עבירה ואף על גב דלית ביה משום לפני עור לא תתן מכוש מאחר דבלאו ידיים יוכל לנפוח דאיסור וכמו שכחבו התוספות (דף י') והמרדכי והאשר"י פ"ק דע"ז מ"מ איסורא מדרבנן איכא כמו שכחב שם כ"ן וכן כחבו התוספות (דף ג'). והאשר"י פ"ק דשבת. תכל הכי נראה דבדין נהנהו יוסף הרופא בראשונה. וגם מרס היתה בלחורונה. ורואי עליו לקרות מקרא שאלמר כ"ן חתה ישראל וגו' וגם לקוח מן החרם וגם גבבו הם כחש וגם ככליהם. לקח מן החרם קדמויים בחזקה שישוב שרשם לבטל, וגם גבב את לבב ישראל באמרו לדון בזה בורר ואף שלא היה מלך האמת, וגם כחש במה שהיוין לרבים ודא בכלל לא תכחשו וכדאמרין במילתא פ' המקבל (דף ק"י.) וכו' גולו חזרו ועסקו וכו' כחש וכו', וגם שם בכליהם כל הערכאות בערך הארץ. ומעשה נחה שקטה שאלת טבחה האורם שטען שהיה אורם בפשורו שהשפער עם הקהל כי אם כן על עברייני שכופין אותו לעשות דין ויטעון אותו ואפילו בקרבנותו וגיטין כופין אותו עד שיאמר ורש לאי וכו' שאמרין פרק חזקה הבנים (דף מ"ח.) וכ"ש בנמון הקל דאין טענת אורם כזו משום פרושים ומשום לנזעים. ועוד דאף אם היה כדבריו שהיה אורם מ"מ מאחר שלא מטר מודעא אין כעמדתו כלום ואע"פ דלאמרין פרק חזקה הבנים (דף מ"ו:) תלויה וזבין אבייה וזבין הוי וכו' שם התוספות דדוקא מכירה אבל מהתם לא הוי מהנה אי ידעתי כבאוסים דא שכופים אותו מ"מ ככאן שנתפטר כס הקהל דינו כמכירה וכן כחב הרמב"ם פ"י מהלכות ביירה דמחילה הוי כמתנה ופטרס כמכירה. וכן משמע בנבובת הרא"ש כלל ע"ב סימן ב' וכ"כ אם כן הוא שכבר הוכח רמנו קודם שנעשה הפסדה ימים רבים ולא מקרי אורם ותעב למיקם אנפשיה מס שקיבל עליו. והטענה השלישית. ישאחו רוח חרישית. במה שטינן כי הקהל לא קיימו תנאים נמה שהתנה שהיה לו רשות כל זמן שהכותים שוכנים שבה ומאחר שלא נשחל זו פשרתו בעלה, הנה אם נשטן מוטיל לנפול כלפני כחוב בשאלה פשוט הוא דלא

שאלות ותשובות הרמ"א נב נג גר

דיוכל להכותו להוציא אותו ממון והקשה על פירש"י דקשה
הרב לפרשם כך אם הדין ברור לאחרים ואיכא חילוק השם
כדבר ושור שאין אדם דן דין של קרובו כ"ש של עלמו
פר"ח דלענין יודיו לבד קאמר בגון שקראו עבד וכו'. וס"י
בגדון דידן דליכא חילול השם בדבר דהא רבים היודעים
ומפורסם לכל לפי דבריהם שדין עמם שפיעא שיטולין
לדלותו על דין וליכא ג"כ משום דנגני בדבר דהא כבר
נפסק לעיל דעביד חייבי דינא לנפשיה וכן כחב הרא"ש
בחשופה כלל י' הימן כ"ה דכל דבר שידוע לטובי העיר או
לרוב העיר שאחד מחזיק בשלשם א"ע"פ שאין אחד מהן
יכולין להעיד מ"מ הם בעלמא מוזיאין ממנו ועבדי דינא
לנפשיהו כ"ש כאן לדאיכא חרתי דאיכא רבים וזכרתי מרבין
לדעבדי דינא לנפשיהו לדלותו ע"ד אשר יתקן להסיר היוקן
ולכן יש לתמוה ארופא זה על מה סמך להחזיק פניו ומעשיו
לומר אדרבה על חרם של גאון השי"ש והועד שלו שפסימו
בדין להחרימו ואף אם היה ח"ו שלא כדין אין באדרבה
שלו כלום כמו שכתב מהרי"ק (שורש קכ"ח ק"ט) בשם
המרדכי וכן כתב הר"ן פרק אלו מגלחין וכן כתב ר' יוחנן
(נחיש י"ד ח"ה) בשם הראב"ד ז"ל דעם הארץ לא יוכל
לומר אדרבה וה"ה תלמיד על רבו, ואף שכתב מהרי"ק
(שורש ק"ע קכ"ח) שדעת הרמב"ם עם הארץ יכול לומר
אדרבה דמאחר דב"ח חייבים לדחות כ"ש אם נדכו העם
הארץ בעלמא מ"מ כגדון כ"ו אין אדרבה שלו כלום כמו
שכתב בגאון ב"י בשם הטובה ריב"ש (בי"ד סי' של"ד) על
ראובן שרצה לומר ברכה אחת בבי"ש שהיה נראה לשמעון
שהיא ברכה לבעלה וגזר עליו יודיו שלא יאמרו והשיב
שאותה ברכה לא יהיה לבעלה מ"מ לא מיקרי שמעון מודה
חבירו שלא כדין דדוקא מברכה במחלט אבל זה לא אמר
אחר מעשה שהיא בדידיו הלא אדרבה מעשה גזר עליו כו'
ועוד שהיה חושב לעשות מלוה למועזו מברכה שאינה לריב
והע"פ שלא כיון להלכה אין ב"ד מגדיל השוגגין וכו"ש אם
הוא ח"ח וזכרתי מרבין עכ"ל. הרי קמן דאין ב"ד מגדיל
לשוגגין כ"ש בני שפוסק דרך פסק שלא חייב יודיו שאין
ב"ד מגדילן אותו וא"כ גם אדרבה אינו כלום דהא כבר
הלא כמו שכתב מהרי"ק בחשופה (שורש קכ"ח) דלעיל.
וא"כ מאד הרע לעשות זה הרופא שחוקק עלמו להגיס לבו
לומר אדרבה נגד גאון עולם זקן בן שמונים לגבורה שכל
אדם נקראים אליו כחמלמדיים כמו שכתב הרשב"א בחשופה
סימן תר"ט דרבו דהא בכל החלמוד הלא גדול ממנו
וכן הוא בחשופה מהר"ד דהא סימן כ"ב ולכן הרע לעשות
אף אם היה כדבריו כ"ש שכבר נחברר שכל דבריו בעלין
ומבטלין וליה בסק ממך, על כן אחת דתו של הרופא
להצית תאוהו, וישבו ויחודו העתא. ויחבל עליו כל מה
שפסק עליו הגאון אב"ד של מדינות וייחזי"ה לפני כמה
שנים. ולא יתנה עלמו בבדילנות המה הרבנים. ואם לא
יקבל עליו כזה. יהא נלכד בחרמו שהחרימוהו בכל וזוה.
עד שישבו מדרכיו ושבו ופלא לו. הלאו משה בן לא"ה
מריי כמר ישראל שלי"מ הנקרא ביה אירלש בקראקא :

נג ומה שכתב לי כ"ח מן השמן זית. על אמונתו
נעלם ממני אם ספרתי הדברים בצאני הגאון
מהרש"ל ז"ל. אף האמת כן ספספתי הדברים בפני רבים
כמה בני אדם במדינה זו ובמדינה אחרת כי קבלה גמורה
יש לי מן אחד מן הגרים שהגיד לי אף שאביו היה עסק
משאו ומתנו ומבירת שמן זית ובעלמו היתה השמן ממדינת
איטליה ולא היה יכול להוליכו כל כך לירחקים בחביות של
עץ משום דמרייתו טובא אם לא שניי. כתובו שומן חזיר
עד שתקפה ונתעבסה וזכו עמד בחובו ולא הוליא שום עיפה.
והאמת כן שהשמן מפעפע לפלוט לחון יותר מן שאר
משקים ואחיה כמו בן בירושלמי דבוכה (פרק גולג וערבה)

נג אשיב לאני ברית. על דבר שמן זית אשר
הטלה על הכחו לחסרו משום שמחיליקים
אוחו הסביות בשומן חזיר כדי להעמידו בחביות של עץ.
הנה לדעתי אין לחוש לדבר זה ורחיש מהא דכתב המרדכי
פרק אין מעמידין על דבר היורה שמושחין אותו בשומן
חזיר דשרי מטעם דמותן טעם לפנים הוא ובכל בששים
א"כ ג"כ בגדון זו ליכא למיחש לזו משום דאף אם היה
אמת ודאי לפנים הוא ובכל בששים הוא דהא חמריין פרק
השוכר את הסופגין (ע"ו דף ס"ה) הוא עכברא דנפלא
לשיכרתי אהריה רב להבוא שכתב וקאמר שם בגמרא משום
דאפשר דהשכוחי משבח לה ואפ"ה כתב הרמב"ם פרק ט'
מהלכות מאכלות אסורות ואם נפל לין ושמן שרי שאלו
צריכין להיות מבושמין יותר ובדאי פוגם, א"כ בשומן חזיר
דהוא לפנים אפילו בשכר כ"ש שהוא לפנים בשמן. ועוד
מדפשיע לראבי"ה שכתב המרדכי בשמו דביורה היו לפנים
ש"ס

וראשיתם בביתם" וילדעתי בקלושה סם טעו בדבר הלכה כי כוונת ר"ת ודאי לא הוה ביה כי ז"ל של ר"ת רובי משה תלמידו עמו וכל גדולי הדור עמו גזרו בכניסיהו שלא יקרא שום בר ישראל פגועו על שום גע אחר ההיותו ואם לא ניתן לפניו אל יאמר חילו היה נתון לפני הייתי פגועו על שהיה או על הגז' אל על שאר דברים עכ"ל. מהרה כי לעגועו כוס בלי יבוד רק מגושם בלעמל גזרו והסתיימו בכל חוקק שלא להוליא לעו על גיטין אמנם מי הוא הבר דעת יעלם בדעתו שאם מורה הלדק ידלא או ישמעט בנידור גע אחד שיתקן שלא כהלכות ותקון רז"ל שטונו ר"ת וישיבתו שישחוק וייתן להחיר א"ל לעמלא, ח"ו לא יהיה כולא בישראל, אדרבא איפכא ומהבדלא כי המעלות עיינו ונתן די לפגועים שילא דבר בלתי מתוקן מתחת ידם ויפטרם בליטור חמוד כיה גדול עונו מנשוא ועמיד ליתן את הדיון כי המכשלה הולא חסיה תהא ידו. לכן הפלופים מומי הגט ה"ל יש מאוד להם לחוש על עולמם על האדרבא שאמר להם מהר"ל מן בסיחתו נקי מה ומישראל ולא מעל כלל ועיקר בחרם ה"ל וספוס פה גדל חותא ה"ל חותא בכבד וחייב יודיו ועל כל יודעי דת ודיון מוטל ללבוש בגדי נקם ולהבוע עלבון מה"ל מן וכבודו במקומו יהא מונח עד שיבא אליהו עם משיח לדקנו, ילידי עייניו, ויוזיא לאר משפטנו. נאום המהפלה בשלמא לרבנן והלמידיון ה"ל והגבזה אליהו מנחה חלפן מן לא"ל הולקף כמה"ר אבא מרי ואל"ס שמתסק בחכמה הרשואה ווייז"א יוס ד' כ"ב חלו

דבר שקראו תגר על הגאון מהר"ר מן י"ז באמנם שטער על חרם ר"ת ומכרימיו שהוליא לעו על סגו. ורואה לי שכל האומר דבר זם קרלא עושה בדבר משנה נאחר דליחא בתשובת מהר"ק בכינתן ל"ז ח"ל ומ"מ דבר פשוט הוא בעיני דעיינין חרם שלא להוליא לעו על הגט שכבר תקנו ר"ת והכרימו עמו גדולי הדור וכו' עד ואמנם לפי הכל"ל לא תיקן הגאון ס"ל חלו בדרך הולא לעו בשולח דלא פסיקא או שבה לקטר ולפסום ואומר שהגט הוא פסול אבל ת"ח שרואה בגט אחד פסול פשיטא ופשיטא דבוה לא דיבר ר"ת דאדרבא מחוייב הוא לשאול על זם מפי הגדולים כדי לאפדעי מליחורא וזם דבר פשוט עד כי אין לר"ק להאריך כלל עכ"ל. ולי"ג לפי מיעוט שכלי לבידיה מהלשון דהיון עמו ללשון מוליא לעו משמע דבר שהוא שקר או לכל הפחות מילתא דלא פסיקא כמו שכתב מהר"ק ז"ל וראיה ממה שחמרו רז"ל פרק כל סיד (דף י"ג) ומביאו הטור אורח חיים סי' ג' ולא יתהון מעומד כדי שלא יתזו כיוצאות על רגליו ויראה בכרות פשעה ומלא מוליא לעו על בניו וכו', א"כ משמע שכדי ללשון מוליא לעו משמע דבר שאינו. עוד ראיה שכתב ג"כ מהר"ק כיון פ"ד ח"ל חרם רבינו גרשון ותקנות אינם יכולים להפקיע קידושין ואם עבר על התקנות והרמיים וקדשה מקודשת א"כ שמת מיעוט דרבינו גרשון לא גזר במקום שיש איסור א"ל ופני דברי הגאון מהר"ר מן ס"ל לפי העדות שהיו יש איסור א"ל. לפיכך י"ל שחלום אלוים שמוציאים הקול שגאון ס"ל עבר חרם דר"ת נקראים מוליאיע ש"ד וראוי לכוון כס דין מוליאיע ש"ד שקר ומי שמהויק אורו או שמוציא מפיו שהוא בחרם ויכל הגאון לומר דאדרבא כי ידוע ומפורסם הדין מי שמתים אחד מיבראל שלא כדן שהוא עולמו בנידוי וק"ו כן גזו של ק"ו חכ הוא ח"ו מחוייב יסיה עם פסיים לשיאו שאין כל כוונת יומר מוס. גם חמי מסכים עם הגאון מה"ר מאיר י"ז ש"ד מעגיל ור' פלק לא יפלו בעסקי גיטין והליאם וקידושין כל זמן שמהר"ר מן ומתיר יוסע"א י"ז הם בחיים ויושבים בק"ק פולק משני עמיים, חדש פה"ה לפי השטת יומר גדולים מהם בחיים ובחכמה, השנית מאלה שם היו דרום שמת כמה שנים מקודם בואם הם לשם מקרא הסגת גבול על גיטין, יתבול לי כולמיו כי לא מלאו ידיסם ורגליסם

ועל דבר שקראו תגר על הגאון מהר"ר מן י"ז באמנם שטער על חרם ר"ת ומכרימיו שהוליא לעו על סגו. ורואה לי שכל האומר דבר זם קרלא עושה בדבר משנה נאחר דליחא בתשובת מהר"ק בכינתן ל"ז ח"ל ומ"מ דבר פשוט הוא בעיני דעיינין חרם שלא להוליא לעו על הגט שכבר תקנו ר"ת והכרימו עמו גדולי הדור וכו' עד ואמנם לפי הכל"ל לא תיקן הגאון ס"ל חלו בדרך הולא לעו בשולח דלא פסיקא או שבה לקטר ולפסום ואומר שהגט הוא פסול אבל ת"ח שרואה בגט אחד פסול פשיטא ופשיטא דבוה לא דיבר ר"ת דאדרבא מחוייב הוא לשאול על זם מפי הגדולים כדי לאפדעי מליחורא וזם דבר פשוט עד כי אין לר"ק להאריך כלל עכ"ל. ולי"ג לפי מיעוט שכלי לבידיה מהלשון דהיון עמו ללשון מוליא לעו משמע דבר שהוא שקר או לכל הפחות מילתא דלא פסיקא כמו שכתב מהר"ק ז"ל וראיה ממה שחמרו רז"ל פרק כל סיד (דף י"ג) ומביאו הטור אורח חיים סי' ג' ולא יתהון מעומד כדי שלא יתזו כיוצאות על רגליו ויראה בכרות פשעה ומלא מוליא לעו על בניו וכו', א"כ משמע שכדי ללשון מוליא לעו משמע דבר שאינו. עוד ראיה שכתב ג"כ מהר"ק כיון פ"ד ח"ל חרם רבינו גרשון ותקנות אינם יכולים להפקיע קידושין ואם עבר על התקנות והרמיים וקדשה מקודשת א"כ שמת מיעוט דרבינו גרשון לא גזר במקום שיש איסור א"ל ופני דברי הגאון מהר"ר מן ס"ל לפי העדות שהיו יש איסור א"ל. לפיכך י"ל שחלום אלוים שמוציאים הקול שגאון ס"ל עבר חרם דר"ת נקראים מוליאיע ש"ד וראוי לכוון כס דין מוליאיע ש"ד שקר ומי שמהויק אורו או שמוציא מפיו שהוא בחרם ויכל הגאון לומר דאדרבא כי ידוע ומפורסם הדין מי שמתים אחד מיבראל שלא כדן שהוא עולמו בנידוי וק"ו כן גזו של ק"ו חכ הוא ח"ו מחוייב יסיה עם פסיים לשיאו שאין כל כוונת יומר מוס. גם חמי מסכים עם הגאון מה"ר מאיר י"ז ש"ד מעגיל ור' פלק לא יפלו בעסקי גיטין והליאם וקידושין כל זמן שמהר"ר מן ומתיר יוסע"א י"ז הם בחיים ויושבים בק"ק פולק משני עמיים, חדש פה"ה לפי השטת יומר גדולים מהם בחיים ובחכמה, השנית מאלה שם היו דרום שמת כמה שנים מקודם בואם הם לשם מקרא הסגת גבול על גיטין, יתבול לי כולמיו כי לא מלאו ידיסם ורגליסם

שאלות ותשובות הרמ"א ס

זה וכו' היא והיות ואין סיועם חסדים וכופין על מדת
סדום. עכ"ל השאלה:

תשובה תחלה נכרח השאלה האחרונה ואחר כך הראשונה,
ובמהלך דלוק הפנה בעזרה השי"י:

גרסין בכתובות (ק"א): הושיא את האשה ופסקה עמו כדי
שיצן את כחש חמש שנים חייב לזנוח חמש שנים נשאת
לאחר ופסקה עמו כדי שיצן את כחש חמש שנים חייב לזנוח חמש
שנים לא ואמר הראשון כשתבא אלני אוונס אלל מוליך לה מנוחה
למקום שחמה וכן לא ואמרו שמיים כדי לאו זנין אוחה לאחד
אלל אחד זכה ואחד נותן לה דמי מנוחת ע"י. כדי קמן דלף
על גב דליכא אומדנא גדולה שאל כחל לה אלל ע"מ שהיהיה
אללו ולא אחר שמתגרס אמה ועוד דלל כחל לה אלל לזנוח
כפי ברכת הבית אפי"ס מאחד שכחל לה סחמא ולא הסתה
כלום אמרין דחייב לתת לה דמי מנוחת משלם כמו שפסקו
הפוסקים, וסי"ב בגדון דידן חייבין היורשין ליתן לבת דמי
דירעה ה"ס י"ט לזרז במקום אחר ואין לומר דדוקא
מוזנות דמה לי סן ומהי"ן דמייסן דהרי גם כשגלה אללו לר"י
לתת משנה בעד דמיוניה חבל דירע דליין חסירין כלום
כשדרה אללו ולכן כשאיה רוצה לזרז אללן, אין לריבין לתת לה
משנת דירעה אלל יבולין לומר ה"א ביהא קתן. אנוינא
דדואי היורשין איין לריבין להויליא משנת כדי לתת לה דמי
דירעה מאחד שהן חסירין מזו אלל מכל מקום דירעה עלמס
לריבין ליתן לה דמי דמיוניה שחובל בה להשכיר דירעה לאחרי
שהן כיונא בה דוח נכנס וזה אינו חסר ולא אמרין דלא
נקן לבת אלל כל זמן שהיא לריבין לזרז דומיא דמוזנות דבת
כמו שכתבתי, ולא דמי להא שכחב הר"ן פרק הושיא שאין
למנהג יבולה להשכיר דירעה דהאני הסח דכתב לה את
תהא יתבא בניה דמשמע את דוקא, ובגין זו כתב ע"י
הר"ן ריש טעשא אחא דפוסק לזון את בתו לרזך לתת לה
מוזנות משלם ולא כפי ברכת הבית, וכתב ע"י הר"ן ולא דמי
להלמנה דדוקא לה כפי ברכת הבית דהאני הסח דכתב לה את
התא יתבא בניה ומתני מנכסיו בו' וסי"ב דיש לחלק לעיין
השכרת בית ולא גרע דבר ז"ס ממה שכחב הרמב"ם פ"ה דשלכות
שכירות המשכיר בית לחבריו לזמן קצוב וזהו השוכר להשכירו
לאחריים עד סוף הזמן שרשות בידו להשכירו שהם צמין
ביתו, וכן כותב הטובע מוה"ס במדברי סוף פרק האומנין,
ואצ"ל דבמרדכי פרק חזקה הבתים משמע דאין השוכר
יכול להשכיר לכל אלל א"ה המשכיר אומר לו חן לי שכרי דהא
ביתו קתן, נראה דירעה ב"ל בסמך אדברי מבר"ם ורמב"ם
שכתבו דכח בידו להשכיר מעל הסח דברי מרדכי פסק
ח"ס שלא ידוע ע"ס אומרם וכו' דהא מהר"ו פסק כ"י ו'
כדברי מבר"ם וכן כתב הרשב"א בתשובה שאכתוב לקמן
א"י. ועוד י"ל דדברי מרדכי שכחב שאין יכול להשכיר

לא קאמרי אלל במקום שיש לשוכר דירה בפני עמלו ולכן
אמרו דיכול להשכיר לאחרים אלל ככה"ל סיו דריס ביהח
בניה אחד עדים לזכרי כה"ל דיכול האחד למימר אוחך
ייחסי יוכל לקבל אלל לא להכיר. מ"מ נראה לי דלף כה"ל
לא קאמר אלל ב"ב שוחסים שעברו בחילוס בית ביהח ולכן
דבעין תליא מילחא כמו שדקדק בשלשו נכנס שכחב הלכן
אדם הרואה לדור בשוחפות מדקדק תהילה וכו' כלומר
שמתחלה נירר לדור עמו ולכן אינו יכול כופו לדור עם
אחר אלל בגדון דידן שאין דבר תלוי דעת היורשין אלל
דעת הנותן ככה"ל ודאי לא מצו למימר אוחך יבולין לקבל
ולא אחר כי מה לי ולדעתא והרי גזון ו' כ"י אוחס שיריש
בית שפשיעא שכל אחד יוכל למכור חלקו למי שירצה ואין
השני יכול למימר אוחך ייחסי יוכל לקבל ולא חנך כמו
שכתב ח"ס סי' קע"א כסד"א דכל אחד מן האחים יכול
למכור חלקו למי שירצה, וכענין חלקו זה כתב הרמ"ם פ"ק
דב"ב והביא ח"ס סוף סי' קע"א לעיין גור או איגוד
שכתב, וז"ל הר"י יוסף הלוי דרעי' גרוד או איגוד לא
שייך אלל ביורשין או מקבלי מתנה אלל אם לקחו שנים
בית שאין בו כדי לזכר וכדי לזכר אין אחד מסן יכול לומר
גוד או איגוד שהיה לדעת שיהא שוחפות לקוחה מתחלה ולא
למכרו איש אל חצוי. ש"מ מצו דדוקא שוחפים שקמו מתחלה
ביחד יבולין למימר אדעתא דשכי קאלוסי מתחלה אלל לא
יורשין ומקבלי מתנה דלאו דבעתא דידוה תליא מלחא וסי"ב
דלא יכלי למימר אוחך אפי' יכול לקבל, וכן מוכרח מדברי
הרמ"ם לעיין דיעא דבר מגר"ל דהא שייך בבתיס דיעא דבר
מגר"ל וכתב ע"ס דדוקא ב"ב בתיס שוחפים ביהח דהוה
כתיב אחד כמו שכתבתי סוף סימן קע"א דמשמע ע"ס דש"י
אחים שיש להם בית ביהח כל אחד יוכל למכור חלקו ולא
יכלי למימר אוחך ייחסי יוכל לקבל, וראיה עוד מהשנה
הרשב"א סי' א' קמ"ה, ששאלת ראוונ מן מחותני ביתו
לזנוח ושייר במתנתו בלשון או' ושיירתי לי ולמי שישמתיני בו
ימי דירעה בזה הבית המתינת הבתים שלי ונותן עשה
וסעמתיני כלי בו והלזנתי כלי היין שלי בחולר כמנהגי קודם
זאת המתנה ואחר כך נתן ראוונ אוחו שיור לאחר, והבן
עומן דלא שיר אלל לעזמו ולגיו בעוד שסן שלו אלל לא
לשכנים אחר ולביו. תשובה, הדין ע"ס האב שהמשייר דירע
לעזמו. לא לעזמו שייר אלל לכל ימי חייו שייר ב"ל להשאל
לאחר כך, לזכור עד שמוות ואפילו שחבר שיירתי לי לא
בא לומר אלל שאינו משייר בה כלום לאחרים ואפילו השוכר
יכול להשכיר בו'. ומסתמא שמעיין דלף על גב דהתס
שייר לעזמו מחותני הבתים דמשמע שיהא לר עם הבן בבית
ואפילו סכי כתב דיובל להשכיר לאחרים מאחד דלא יוכל הבן
למימר אדעתא דשכי שפתחי עמך מתחתי וסי"ב בגדון
דידן שחובל הבת להשכיר. חלקה. דאין לומר דדוקא
משייר לעזמו שייר לו שיוכל להשכיר אלל מה שנתן לבתו
אין לה כח כ"כ. בזה אינו דכ"ס סוף. דהא אמרין פרק
המוכר בית לעינין ב"ב ודוח דלח משייר לעזמו בור ודוח
ליקח לו דרך דמוכר בעין יפה מוכר וכ"ס הנותן מתנה דבעין
יפה נותן כדמוכה הסח, ואפי"ס אם נאמר במשייר חלקו
בבית יוכל לשכרו לאחרים כל שכן בנותן לאחרים דיכול
מקבל מהנה להשכיר לאחרים. ואחר שזכרתי דבר זה נשוב
לשאלת קמיייתא. מה ששאלת לריי הבית בבקיייתא עליס ויואל
בו. נראה לי דגם בצ זכתה הבת, וראיה ממנהגי הארץ
שהמשיא בתו נותן לה דירה שנים ידועות ולא היא פטורה
מכל הרכיסי הני"ל, אם כן שמעיין דסחסי דירע משמעות כ"ס
דפער מכל דבר. כ"ס בגדון ז"ס שדירעה הבת היתה כמות
שנים אלל אביה בעינין ז"ס שלא היתה לרייכא להויליא
דבר, אפי"ס כשאמר לה שדוד כתחלה ודאי משמע שאדור

שאלות ותשובות הרמ"א ם

כל דבר כדירתה בחתום ופטורה מכל דבר שכיחה פטורה בחייו, ואין לומר דקיבוי נביא ראייה ממכסג שאינו מבזר שבו מנכס ותיקין, דזה אינו כלום דכ"ג דורשין לשון הדיוט ליתן אחרינו כמו שהוא מבזר פרק המקבל, ועוד ראייה ממזר אלמנה דלמרי פרק הטובה דנהנין לה מדור לפי כבודה ב' והמרי' הסם ח"ד משתמשה במזר כדרך שמתמשה בבית זכרים וסכסוכה כדרך שמתמשה בחיי בעלה בכלי כסף וכלי זהב כדרך שמתמשה בחיי בעלה שכן כתב לה והיא היא יתבא בביתו כל ימי מיגר בו, שמעיין מוז דמה שהבא לה את האה יתבא בביתו דכולל כל זרבי המדור דל"כ מנא לן ליתן אלמנה שאר זרבי מדור דהא לא כתב לה אלא את האה יתבא בביתו אלא ש"מ דהכל בכלל, ולכן תנא משתמשה וסכסוכה לה מדור לפי כבודה דכולל הכל. ועוד יש להביא ראייה מהא דכתב הר"ן פ' הטובה והמ"א פ"ח דלשונות בשם הרשב"א נראה דאלמנה אינה מתמשה בכל הבתים אם שירשין ביהא אלא מיהדים לה מדור לפי כבודה בבית בעלה דל"כ מ"א: ותיקין קאמר לפי כבודה הלא כולל משתמשה וסכסוכה משתמשה כדרך שמתמשה בחיי בעלה לאפוקי שאין יכולין לדחותה מן המדור ולשטר לה אחר, שמעיין מוז דלוי לא תנא התנא מדור לפי כבודה כ"א דהיא מתמשה בכל המדור מאחר דדינא הוא להשפיע בו כדרך ששיחה משתמשה בחיי בעלה, והא כן ה"ס גידון זה דלמריין שיש לה להשפיע בזה כדרך שמתמשה בו בחיי אביה בלי נתינת רכיב כביה, וזה נראה לי דיימא אלו. נראה כותב בקצרה ובוטח על רבותיו וחזרוי שם וישיבו עוד ראיות הסנה ובהם ואף כי הדבר פשוט הוא בשינוי שאינו צריך לראיה, נראה שזה בן ל"א ישראל שלי"ט סנדקא משה איסרלו מקראקא:

בזה שאלתנו שאל מהא שחורו לטורח דכ"ג דברי מר שייסו נחמיה לעשות הלכה למעשה, הרישונה ידי לאל שדי ומי שאמר לעולמו די ואמר די לחרויה מתלמידים שפושעים בו, שחשתי ללמד זכות ללד טער מפעלי מר מאחר שכתבתי אגעה בו וראוי להסך בזכותו כח"ח ותיק כמותו אבל מה אעשה שהלכתי אפי' ירא, ודעתי אחרת למד כד מקום שכלי ישיג ויגיע. כי נראה בשינוי פשוט שאין הכח עם בניה ויכול להשכיר כלל הדירה לאחר, כי ידוע שטיקרי אורחה שכיב מרע בניו על יסוד האומדנה ומש"ס במקלף בני קנין ובלבד לא בני קנין וכן כל דיני התנות כגון הכותב כל נכסיו לאלהו או לחדד מבניו שלא עשה אלא שפוטרוסם מנה אומדנא, וכן לה ככותב נכסיו לאחר משתמשה שמה במ' בו, וי"א בודאי גידון דידן נמי אומדנא דמלחא שלא נתן לבתו אלא שיחה לה דירה כל ימי חייה ולא זריכה לפעול ולשכר בית דירה, ואינו דומה לספוסק לזון בת אשתו כי דהסא לרא דבעתיה לחוד תליא מלחא אלא אף בדידה תליא שטרי פסקה עמו שיון וכהחייב לזה בשיעבודו שגשגשבר לה וי"א חין שייך אומדנא כ"כ דהרבה אומדנא דידם מוכח שיון אוקס על כל פנים דמיון. ומה שכתבת בסוף שאין הדבר תלוי בדעת שירשין אלא בדעת הנותן בו, יפה כתבת, אכן אף בדעת הנותן אמינא שומע לא שדחאי לא נתן אדעתא דשכיב לההרים דשמע לא יכו מקובלן זה לזה בדעת הר"א גבי שני שוחפין ואין אדם רואה שיחה מריבה בתוך ביתו לאחר מותו מדמקיש בבבא בתרא ואין לך מריבה וקטטה גדולה מע דשמא תשכיר לחדד שאינו מקובל להסך פטרט שירשיתם שריים ומעוננים ואין מורגלים ששכרת הבתים לאחרים הס וזכרתי, והמינא אפי' מאן דס"ל דשוכר יכול להשכיר ככה"ג מוד, ועוד אפי' בלא אומדנא אין לה זכות שמוכל להשכיר שטרי אפי' אשה שיש לה מנוחה בתנאי ב"ד וכן פסק לה אפי' אין לה אלא שיסוקו ומאחר שפסק לה והיא היא יתבא בביתו ומתנא מנכסי ב' לא נתן לה אלא כפי ברכת הבית, כ"ס

לגבי אורחה שאין לה אלא כפי דבריו שאומר לה להדיא שנתן לה חוקק לדור כמו שסיו דרים בחייו דיינו הס בעלמא, אף י"ל דלא אמר זה אלא לעיניו הולאה העלים ושאר דברים שלא תאמר לה הולאה כמו בחייו, מנין לך דלעפיו אחא דלמא למעוטי אחא שלא תשכיר לאחרים ויד בעל השטר על התחונה, או ימא דלתיירווי קא מכון שיחה ממש כמו שיחה בחייו בלי חילוק בין לעפיו בין לעיניו, וזה שטיקרי. והא חלמך הכח שאדרבה ליבא דלוחמה מוכחא שמוכל להשכיר שטרי אמר בזה הלשון שנתן לה חוקק לדור בו' ולא אמר שתדור בו' אלא כלומר חוקק הבית לדירה יסא לה וי"א שמוכל לעשות בחזקתה מה שתראה ופשהא ע"כ מה שאמר כמו שסיו דרים בחייו לעפיו אחא שלא תהא זריכה להולאה הולאה ע"ס והדומה לו, זה אינו דמש שאמר חוקק לדור הוא לשון הלוך עלמו דל"כ לא הוי אורחה כלל כדלמריין להדיא ב"ב אמר רב נתנא ש"מ שאמר יהוד פלוני בבית זה יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום לפי שלא הקנה להס דבר שיש בו ממש אם לא שיאמר תנו בית לפלוני כדי שידור בו עד זמן פלוני או דקל זה כדי שיוכל פירותיהם בו' וי"א ח"א לא דקאמר חוקק לדור דיינו חוקק הבית כדי שידור בו' לא הוי דבריו כדברי ש"מ לקיים אורח, דהא אפילו בכתיבה ומכירה נמי לא מטיילין אס לא בעינין יש בו ממש. ומה שיש לדמות להשוכר בלחוד שנתן מהותית ביתו לבנו ושייר ביה מקום דירה לעלמו ולמי שישמשו ואח"כ נתן זרחה שיר לאחר וטען הבן שלא שייך אלא לעלמו ואין לו רשות וכה ליתן שידור לאחרים ופסק הוא שהדין עם האב כל היכה ששייר דירה לעלמו לא לעלמו שייך אלא לכל ימי חייו שייך בין להשאל בין להשכיר בו', והשעה לכאורה יש קלף לדמות לזון דידן דהא ידוע שעדיף כה סלוקה והמקבל מתנה מנה ששוכר ומכה סוקון דהא היכה שדך בית או נתן ושייר בור ודוח לעלמו שצריך ליקח לו דרך לבי שמוכר בעין יפה מוכר וכן נותן, והא מוכר בור ודוח או נתן בור ודוח בו' אין סלוקה צריך ליקח לו דרך וכן המקבל מתנה אלמא ששומעני לעלמו לא עדיף כמה המקבל מתנה ואפי' דלמריין לגבי ששייר דלא זוקף לא לעלמו לבד בו' כ"ס לגבי המקבל. אכן אי מעינות חיות בים מילתא פריכה פשיעה לפי מה שכתבתי דמן הלשון של אורחה שאמר כמו שסיו דרים בחייו מורה דוקא לעלמא ולא לזולתן, שאין ראייה לדמיון זה לפי שבבא חין שוב לשון מורה שיחה דוקא לעלמו ולא לזולתו משה"ס יכול להשאל ולהשכיר, ואף לפי מה שכתבתי שאומדנא מוכח שלא ביון אלא לה לעלמה ולא לזולתה לפי שאינו רואה שיחה מריבה בתוך ביתו לאחר מותו, הכא ליבא כתי אומדנא שטרי הוא בחיים וידע בעלמו לשכר ולכוון שלא יסיי רעה לבנו אלא רואה להשאל או להשכיר לחדד אחר שיחה כשר בשינוי וממזנת לבנו גם אם ירגיש בו אח"כ דבר שאינו נאס בשינוי יכול להולאו, מה שאין כן גידון זה שהדבר יסא תלוי בדעתה ותעשה מה שגלה חפץ להשאל או להשכיר למי שיחה אפי' לא יסא הגון בעיני שירשין, וגם הכא חזינן למפרע דלא קפיד בכך שטרי רואה להשאל ולהשכיר ומאחר שאין כאן אומדנא דמנכס אחרקין אחרקיה אבל הכא שמה אמריין בודאי אס היה חי והיה בידו למחות סיס מוחה, ושצקיין לכל בני פעונות ומינא דנכי דליבא שום סוככה בלישנא וליבא שום אומדנא אפי' ליבא ראייה מייני כלל, דבודאי מה שאמר' שאס שייך בור ודוח לעלמו שצריך ליקח לו דרך מנכס דלמריין כל מה שנתן או מוכר בעין יפה מוכר ומנאל שלא שייך לעלמו אלא בור ודוח לבד ולא יותר, וכן אפיכא אס מוכר בור ודוח בעין יפה מוכר ומנכר כל מה ששייך לבור ודוח אבל דבר שאינו תלוי בראיה הנותנת ומכירה אלא שבה אלו סלוקה או מקבל מתנה לנותן במשייר שלא יסא כה להשאל או להשכיר לאחרים זה יכול לעשות

שאלות ותשובות הרמ"א ס סא סב

שמה כל אחד אומר על חזירו מיד וכן מכתב, וכן משמע להדיא מסוגיא דפ' סדר גבי ר"ל ותלמידי דרב הניחא זיקלבו להבוא פוגהו כו' ופירש רש"י פוגהו יס בו חדרים פתוחין לחצר והבבאום נכנסים בכן ואוכרין יס על זס בשבת, ועוד בירושלמי מתלק בין רגיל ובין אינו רגיל והביאו הפוסקים וה"ה"ש, הלמ"א לרבינו לבב בלכא בלכאוי אומר מיד, ואולי שבלובלן רגילין לקבוע לבב בכל יריר ויריר, ואף שהר"א וסגור רבנו דאיירי בנכרי נראה דר"ש ישראל דלא גרע מנכרי נעמיין שיאבור על ישראל וע"ס לדברי ר"י קולון דאין מתלק כלל בין בעל בית לאורה היכא שמתחלק בפיחה ומחולק בחפיים ובשול וכ"ס האורחא היכא שבלובלן שסס מחולקים זס מוס שארשים יס על זס, וה"ה"ס לגביל בית שדר שס. כחצתי במדואה, ואדווי יראה לי מקומו כאשר הכתב, ואז אדע איך להזיב כי קבלתי מכל זקנים לאיסור בנדון דין ואני מוכיף לא די שאסור להס לנלטל בכל העיר אלא אפי' בחצר הסוד לנלטל היכא ששני ישראלים מתחבכים להס ולריב עירובי חצירות היכא שבייטן פתוחין לחצר לכל אחד פתח בפני עמו, דברי שלמה לורי"א עכ"ל :

סב שאלה רב עסק שסמיר ולקח לו חשב סמירות

שסמירא גס היא ולקחה בגינות וקדשה בגינים וילדה בת ממנו והולידה והלמיחה בגינות עד שגדלה בגינים והשואה אותה לעבדן עומד גס הוא והולידו בן והתגדל בגינים מפתח אכל ומכוסם שחה. ויהי כאשר הגדיל הבן במראה אליו מתודע כי מורע ישראל הוא ויבטח אל לבו לשבט אל אחות אבותיו ככה אמר להצדיק אך לא יימנול ולא הייה עדיין דרכיו רק לבו אמר טוב, ויהי היום נתן עיניו בבת גילו בת עומד וממרת אשר גס כמה פוסקים על שתי הסעיפים ויאמרו לשבט ליראה ה' אלהי אבותם ויהי כמה מתלהטים ויוס יוס ידברו יחדיו מעסק זס קול דברים כמה שומעים ולא יאל שום פועל מהם שבתו יחדיו להשיא בת עומדת הלוה לבן עבדן הג"ל אשר נדבס רוחו לשבט ליראה את ה' והתנו בגינים בדברי הנתיים ועמדו מתוך סדנרים ושלחו לקרות שני יסורים יהי עדים לקידושין ועמד בן עבדן הג"ל וקדש את הבתולה הג"ל בפני העדים בעצמה כדא משא ישראל. ונתנה ויתנו רביו את קידושין אלו תוספין את לא מאחר, שלא נגבירו עדיין אחד מהס רק אמר זמן נתייגיה הכס סמארכס ככלתה וסמארכס עדיין לא נתייגיה וסלך למרחקים במקום עתון דרים שס יסורים :

תשובה יראה דבר ברור דהיישין לקידושין הואיל וידעינן בודאי דתריייהו המקדש וסמארכס מורעא דישאל קאחו. דגריבין סוף פרק קמא דיבמות (דף י"ז ע"ב) אמר רב יהודה אמר רב אבי נכרי שקדש בנות סה חוששין לקידושין חיישין שמה מעשרת השבטים הוא וסא כל דפריש מרובא קא פריש בדוכתא דקביעי וסוכן קביעי כדכתיב וינחם בחלח ובחבור כסר גזן וערי מדי וכו' כי אמריהס קמיס דשמאלא אמר לי בך הבא מישראלית קרוי בך ואין בך סבה מן סבותיה קרוי בך אלא בנה. ופירש"י חיישין שמה מעשרת השבטים הוא כו' משאלו נכריות וסמארכס נכרית שילדה מישראל סולד ממזר וחוששין לקידושי ממזר. בדוכתא דקביעי בני עשרת השבטים וכל קבוע כמתס על מחלס דמי. בך הבא מישראלית קרוי בך ואין בך סבה מן סבותיה קרוי בך אלא בנה כדנפקא לן מבי יסיר את בך ולא כתיב כי בך את סבתא לזו אבחו לא תקח קאי דא"כ יולדת בן לע"א לזו בך מקרי ולא קריין ביה כי תסיר את בך מאחרי דכותיה גמורים סס דלזין קרוי בך הלא בנה עכ"ל. מהכא משמע דלא משגיחין במתסר את נתייגיה אס לזו דכא כותי כמתס נקט ולא היה לספוקי אלא אס הוא סמארכס השבטים דייטיו מורעא דישאל וסרין בן עבדן סמארכס ידעינן בודאי דמורעא דישאל הוא ומאי דאמרינן

וכל מה ששיר לעלמו לא מתנו קבל אלא סהניח לעלמו ולא רצה ליתן לאחרים ח"כ פשיטא שהוא כסוח הראשון ויכול לעשות עמו מה שירצה אבל המקבל ממנה שבה מכוח ומרצון סגוב של הנותן ולא סייס בו כח משולס ח"כ אמריק דלא יסיב ליה כח הלא לעלמו ולא לזולתו, וסוי דסלוקה יסול לסחלו או לסכיר כמו שכתב כו' לפי שתינו נמי בדעזו אכן המקבל ממנה שבה מכח הנותן חלוי סכל בדעת הנותן ולא יסול להשאל ולסכיר כלל כ"ש בגירופי עשמים שכתבתי. חו"ס שך נראה בגיני פסוק וסס שגיחי לא יסא שולס זדון כי אין שך; משיג חוץ לגדר סהשגס. אכן השאלה סהניח נראה פסוק שחייס לריבס לשס שוב סולסה לנעים כמו סהניח דרס בחייו לפי דברת סניח ברובס. אכן לא ילערבו היורשים לשלס לכיסס כפי מה שנסו בדירתה סהיי לא לזס לזון אותה או לסכיר לה בית דירס אלא ייעזו לס הקחה סרששוה בכדי בלא סולאוחיס. וסלסהס אפילו אס יסיב לו מר בליקוטס סלחרויס מעשס בזה לא סגניה ביה כי תשוב מר בגיני בשלנו סך ככל אחד מן סדוליס סלחרויס, אס לא סימלס סדכר כתלמוד או בפסקי הגאונים או אורה ולא אבוס, כי בעו"ס ממריית תלמודי סמורדים ופושעים כי וסומכין ובוטחין על גבורת סוק"ן וכו' הגאון י"ז, סס סמוציאס אחוי חוץ למחלתי ומסכירס גופי ובריאותי. ומלך דלא סהייס לאויי זס למלכא דרדוכו לא ליססיס לאוחיתא דידי או יספך לבס ל"ב סהבן וסלכור לבב כסר, או יתן לי חיל ואומן כח להילי אס נפשי ונפש סתלמודיס סכסייס מדיסס, ואף סייסתי בלרך אויבי וכפוי תחת ידס את מלס ועל סו"ס להפך ברייתו אחי וסרבה גבול כתלמודיס גנויס מכל ד' קאי ארץ וסס סקוליס בעינייס ורממלס ליסוס וליפיק מר ממרעין גישין כאלו. חו"ס' שלא היס עומד מר בגסיונות כאלו אפי' חדש ימים כי לא ייסס, ויוכס לשי עולמות בחייו כו', דברי שאך שלמה לורי"א :

סא (* השאלה עינין שחוקת את כפרה לכסונה כו')

אין זו אלא מחלוקת ישנה, לדעת הרמב"ם לא תמלא לעולם שכשרה לכסונה אם לא כפרתה דרכים אבל כל הפטויות שנתעבדו בעיר אבורה היא וסבה לכן, אבל דעת סבור להיכר, וסכרעתי בחיבורי כדעת סבור לסכרס לכסונה אפי' כד רובא דוקא בבדקוס ואומרת לשכר נבעלתי אבל לא שחלה בדוקה כי סמביסות מקלס מכן לגלות וגס העולם אינה רגילין לחקור אחרינן כ"כ אזי אינה כסירה כד רובא אבל מ"מ כשרה כסרי רובי, אכן דוקא במקומות שרובן ישראלים ורובם כסרים לגבה אבל במקומות שלנו רוב סעיר נכריס וח"כ אינו רוב כסרים לגבה ופשיטא שסא לכחילס לא תשעא ספרי סכרס פוסל אותה בביאחה, אלא אפילו סבה לא תשעא לכחילס ספרי דעת רוב ספוסקים כזי שסכרי ועבד סבא על כן ישראל אין עושה הולד ממזר מ"מ עושה אותה פגום שאס היא כח אסורס לכסונה וסיכא דלא בדקוה ואמרה לבכר נבעלתי אפי' נשאת סה, אכן לפי מה סתובחתי ברחוית ברורה בפ' סחולץ דכה נכרי ועבד מן ישראלית אינה פגומה אלא לכחילס אבל נשאת לא תלא ח"כ סחוקית שלנו ברוב נכרים לא תלא, וסלכוני יבכר סהלס כחיוס עינין ובחיוס זמן ובחיוס מקום אז אפי' כפי אשר יראונו מן השמים: ועל דבר סרלה סכרס כמתס, כפשיטא שאינו סכרס כשנת עבד אחר ל' יוס, וכאשר כתב בית יוסף וזמה בזה לסחיר בלובל"ן ינשא ולסוליא בכל העיר, אמר סמדעת ססרר"א בח"ס יראה שאין סרלה אומר עד אחר ל' ובסוף סתשוסס ונעס לסחירי דוקא כרורה שסכסס לבית סכרי דסמא מנה ישראל סקבוע נאכר עליו אבל אין סרלה אומר על צ"ס דסרלה בעל לגביה, אכן בגיני אורחים מחולקים

(*) מתקן מחשבת סהר"ל סתן י"ז, ונשואות רמ"א סקודים לא נדפסו.